

**Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin
səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələrinə
dair Beynəlxalq Əlaqələr Şöbəsinin**

İcmalı

Bakı

2011-ci il

Mündəricat

Mündəricat	2
Almaniya.....	3
KfW Bankı (Almaniya)	4
Polşa	5
İordaniya.....	6
İsveçrə.....	7
Rumıniya.....	8
Litva.....	9
Türkiyə.....	10
Rusiya	12
Belarus	14
Latviya	16
İtaliya.....	18
Gürcüstan.....	20
Çexiya	21
Ukrayna	22
Yunanıstan	24
İran.....	25
Sloveniya	26
Özbəkistan	28
Serbiya	29
Yaponiya.....	30
HIV/AİDS, Vərəm və Malyariya ilə mübarizə üzrə Qlobal Fond	32
Almaniyanın KfW təşkilatının Supraregional Vərəmə Nəzarət Proqramı	41
İmmunlaşdırma proqramı çərçivəsində Vaksinlər və İmmunlaşdırma üzrə Qlobal Alyans (VİQA) “Yeni Vaksinlərin Tətbiqi”	42
Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regional Bürosu ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında 2010-2011-ci illər üçün “İkiillik Əməkdaşlıq Sazişi”	43

Almaniya

Azərbaycan Respublikası ilə Almaniya Federativ Respublikası arasında mövcud əməkdaşlıq əlaqələri çərçivəsində səhiyyə və tibb elminə aid aparılan müzakirələr zamanı aşağıda göstərilən təkliflər müqabil tərəfə təqdim edilmişdir:

- Azərbaycan və Almaniya Federativ Respublikasının görkəmli tibb alimlərinin birgə elmi - tədqiqat işlərinin aparılmasının təşkili;
- Hər iki ölkənin Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutlarında Azərbaycan və Almaniya Federativ Respublikasının ali məktəb müəllimlərinin və həkimlərinin təcrübə mübadiləsinin təşkili;
- Hər iki ölkənin Tibb Universitetlərində ali məktəb müəllimləri və tələbələrinin mübadiləsinin təşkili;
- Azərbaycan və Almaniya arasında əczaçılıq və tibbi ləvazimat sənayesi sahəsində əlaqələrin genişləndirilməsi;
- Almaniya Federativ Respublikasının aparıcı klinikalarında Azərbaycan Səhiyyə Nazirliyinin göndərişi ilə ağır xəstələrin güzəştli ödəniş əsasında müalicəsinin təşkili;
- Birgə elmi konfranslarda, simpoziumlarda, və sərğilərdə iştirak;
- Azərbaycan və Almaniya arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində informasiya mübadiləsinin genişləndirilməsi;
- Hər iki ölkənin tibb mütəxəssislərinin infeksiya xəstəliklərlə mübarizə sahəsində əməkdaşlığı.

Təcili və Təxirəsalınmaz Tibbi Yardımın təkmilləşdirilməsi proqramı çərçivəsində MDB ölkələrində analoqu olmayan Mercedes markalı Təcili Yardım Ambulansları indi Bakıda, Naxçıvanda və Azərbaycanın digər bölgələrində xalqın istifadəsinə verilmişdir.

2008-ci ildə Almaniya Federativ Respublikası ilə səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələri çərçivəsində Berlinin “Vivantes” Tibb Şəbəkəsi xətti ilə 20 həkim müdaxim Almaniyanın klinikalarında təkmilləşdirmə kurslarında olmuşlar.

Bu uğurlu pilot layihəsinin davamı olaraq indi məsələyə dair təkmil Dövlət Proqramı hazırlanmış və Almaniyanın müxtəlif universitet klinikalarında 60 mütəxəssis ixtisasartırma kurslarından keçmişlər.

Bu layihə tam vüsətlə davam etdirilir belə ki, 2011-ci il üçün yalnız Almaniya 100-120 müdaximin göndərilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Bundan əlavə bildiririk ki, Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti Almaniya Federativ Respublikası ilə səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələri çərçivəsində Berlinin “Vivantes” Tibb Şəbəkəsində, Şimali Reyn Vestfaliyada, Türingiyada və digər yerlərdə səfərdə olmuşdur.

Almaniyada Azərbaycanlı həkimlərin təkmilləşdirmə kurslarına göndərilməsinə dair Vivantes Tibb şəbəkəsi və Turingiyanın Jena Universitet klinikası ilə razılıq əldə edilmişdir və hazırda Baden Vittenberq torpağının Heydelberq Universiteti ilə danışıqlar aparılır.

KfW Bankı (Almaniya)

Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Almaniya Federativ Respublikasının KfW İnkişaf Bankı ilə aparılacaq danışıqlara dair bildiriş ki, Almaniya Hökumətinin KfW İnkişaf Bankının maliyyələşdirdiyi və GOPA təşkilatının konsultativ xidmətlərinin köməyi ilə 2002-ci ildən Azərbaycanda Vərəmlə Regional Mübarizə Proqramı həyata keçirilir.

Layihənin əsas icraçısı Elmi Tədqiqat Ağ Ciyər Xəstəlikləri İnstitutudur.

Artıq Almaniya Hökumətinin KfW İnkişaf Bankının maliyyələşdirdiyi Vərəm üzrə Milli İstinad Laboratoriyası yaradılması layihəsi çərçivəsində tikinti-inşaat işləri başa çatmışdır və müəssisə Elmi Tədqiqat Ağ Ciyər Xəstəlikləri İnstitutunun nəzdində fəaliyyət göstərir.

Bu layihə çərçivəsində hələ 27-28 noyabr 2007-ci il tarixlərində Azərbaycan Respublikası və Almaniya Federativ Respublikası arasında inkişaf naminə ikitərəfli əməkdaşlığa dair Hökumətlərarası məsləhətləşmələrdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin məruzəsi dinlənmiş və imzalanmış protokol sənədində Almaniya tərəfi Vərəm ilə mübarizə layihəsinə əlavə olaraq birinci və ikinci sıra dərman maddələrinin alınması üçün 1.65 milyon Avro məbləğində maliyyə vəsaitinin ayırmışdı.

Bu layihə haqqında mütəmadi hesabatlar KfW İnkişaf Bankının Azərbaycan ofisi tərəfindən Nazirlər Kabinetinə təqdim olunur. Məsələyə dair 3-4 Dekabr 2009-cu il tarixlərdə Bakıda keçirilmiş Almaniya Federativ Respublikası Hökuməti ilə Azərbaycan Respublikası Hökuməti arasında əməkdaşlığa dair aparılan danışıqlarda Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən geniş təqdimat verilmişdir.

Bundan əlavə, 30 iyun 2010-cu il tarixdə Səhiyyə Nazirliyi KfW İnkişaf Bankı tərəfindən Vərəm əleyhinə birinci sıra dərmanların Azərbaycana gətirilməsinə dair GOPA məsləhətçi təşkilatının iştirakı haqqında memorandumu imzalamışdır.

Layihənin bu komponenti 2010-cu ilin dekabrında bitir.

Qeyd edək ki, layihə çərçivəsində Bakıda inşa edilmiş Milli İstinad Laboratoriyasına Almaniyanın Borstel Regional Laboratoriya tərəfindən beynəlxalq sertifikat verilmişdir.

Almaniyanın KfW İnkişaf Bankı ilə əməkdaşlıq əlaqələri çərçivəsində həyata keçirilən layihənin müsbət təcrübəsindən istifadə edərək, Səhiyyə Nazirliyi Bakıda və Azərbaycanın regionlarında birinci sıra və ikinci sıra vərəm əleyhinə dərmanların həssaslığına dair 2-ci və 3-cü kateqoriyalı beynəlxalq standartlara uyğun daha 7 istinad laboratoriyalarının inşaatını nəzərdə tutmuşdur.

Səhiyyə Nazirliyi Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Almaniya Federativ Respublikasının KfW İnkişaf Bankı ilə aparılacaq danışıqlara dair əlavə təkliflər verməmişdir.

Polşa

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Polşa Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair Saziş yoxdur. Bu sahədə əlaqələr Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regionu üzv ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir.

Tibb elmi sahəsində əlaqələrimiz inkişaf etməkdədir. Belə ki, tibb elminin müxtəlif sahələri üzrə, o cümlədən onkologiya, cərrahiyyə, oftalmologiya, pediatriya üzrə Azərbaycanda keçirilən beynəlxalq konfranslarda Polşalı alim və mütəxəssislər iştirak edirlər.

Qeyd edək ki, nazirliklərimiz arasında əlaqələrin qurulması, habelə səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığın gələcək perspektivlərinin müzakirəsi məqsədi ilə 25-30 oktyabr 2009-cu il tarixlərdə Nazir müavininin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Polşa Respublikasına səfər etmişdir.

Səfər proqramı çərçivəsində Polşa Respublikasının Səhiyyə Nazirliyində, Varşava Həkimlər Palatasında, Varşava Kardiologiya İnstitutunda, Uşaq Memorial Kardiologiya Diaqnostik Mərkəzində, Hematologiya Mərkəzində və digər tibb müəssisələrində görüşlər keçirilmişdir.

Görüşlərdə tibbin müxtəlif sahələri üzrə əməkdaşlığın qurulması, tibbi təhsil sistemində islahatlar və Polşa modeli, tibb müəssisələrinin standartlaşdırılması, habelə Azərbaycanlı tibb mütəxəssisləri üçün ixtisasartırma kurslarının təşkili məsələləri müzakirə edilmişdir.

Səfərdən sonra Polşa ilə əməkdaşlıq üzrə Səhiyyə Nazirliyinin işçi qrupu sözügedən tibbi təhsil mərkəzləri və institutları ilə yazışmalar aparmış və bunun sonu olaraq Azərbaycanlı mütəxəssislər üçün Polşada ixtisasartırma kurslarının təşkili və Polşanın nüfuzlu alim və mütəxəssisləri tərəfindən Azərbaycanda nəzəri- təcrübi kurslarının aparılması haqqında müqabil tərəfdən konkret təkliflər alınmışdır.

Belə ki, cari ilin mart ayında müqabil tərəfin ekspert qrupu Azərbaycana səfər etmişdir və hal hazırda 4 Azərbaycanlı mütəxəssis Polşada Uşaq Memorial Kardiologiya Diaqnostik Mərkəzində 3 aylıq ixtisasartırma kursundadır. Layihə davam etməkdədir.

Bundan əlavə, Polşanın Eşitmə Fiziologiya və Patologiyası İnstitutu bu sahə üzrə əməkdaşlığa Hökumətlərarası Komissiyaya dair təkliflər vermişdir. Bu təkliflərdə Polşa və azərbaycanlı mütəxəssislərin məktəblərdə uşaqlar arasında eşitmə patologiyasına dair müayinələri nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyd edək ki, ölkələrimiz arasında əczaçılıq və tibbi texnologiyalar sahəsində də əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur. Polşa Respublikasının 14 əczaçılıq şirkətinin 100 adda dərman maddələri Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir ki, bu da ölkəmizdəki dərman bazarının təqribən 4%-ni təşkil edir.

İordaniya

Bildiririk ki, ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələri Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə İordaniya Haşimilər Krallığı Səhiyyə Nazirliyi arasında 30.07.2007-ci il tarixdə Əmmanda imzalanmış Saziş çərçivəsində həyata keçirilir.

İmzalanmış Saziş sənədinə istinadən nazirliklərimiz aşağıdakı sahələr üzrə əməkdaşlıq edirlər:

- İlk və ixtisaslaşmış tibbi xidmətlərinin göstərilməsi;
- Tibbi mütəxəssislərin hazırlanması;
- Birgə elmi tədqiqat işlərinin aparılması;
- Səhiyyədə islahatların aparılması və səhiyyənin maliyyələşdirilməsi;
- Əczaçılıq sahəsində, habelə dərman maddələrinin səmərəli istifadəsi sahəsində əməkdaşlıq;
- Operativ məlumat mübadiləsi;
- Fövqəladə halların nəticələrinin aradan qaldırılması.

Buna paralel olaraq ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələr Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə İordaniya Haşimilər Krallığı Hökuməti arasında ticarət, iqtisadi və texniki əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyanın imzaladığı Protokolun 9-cu bəndinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Belə ki, bu əməkdaşlıq üzrə Səhiyyə Nazirliyində işçi qrup yaradılmışdır.

2010-cu ilin sonunda müqabil tərəfin işçi qrupunun nümayəndəsinin Bakıya səfəri nəzərdə tutulmuşdur.

İordaniya tərəfinin əlavə təklifləri diplomatik kanallarla vasitəsi ilə Nazirliyə təqdim olunur. Bu zəmində Səhiyyə Nazirliyində İordaniyanın Bakıdakı Səfirliyinin nümayəndələri ilə mütəmadi olaraq görüşlər keçirilir.

Ölkələrimiz arasında infeksiyon xəstəliklər üzrə məlumat mübadiləsi təşkil olunmuşdur.

Bundan əlavə, Azərbaycanda səhiyyənin prioritet sahələri mövzusunda keçirilən konfrans, qurultay və simpoziumlar haqqında məlumatlar mütəmadi olaraq müqabil tərəfə təqdim edilir.

Əczaçılıq sahəsində əlaqələrə dair bildiririk ki, İordaniyanın “Farma International” və “Hikma Farmasutikals” şirkətlərinin istehsal etdiyi 14 adda dərman vasitəsi Azərbaycanda Dövlət qeydiyyatından keçmişdir.

İsveçrə

Bildiririk ki, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə İsveçrə Konfederasiyası Federal Səhiyyə Departamenti arasında Səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair saziş imzalanmamışdır.

Bununla belə, ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələr ÜST Avropa regionu ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir. Eyni zamanda İsveçrədə keçirilən Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Assambleya və İcraiyyə Komitəsinin tədbirləri zamanı müqabil tərəfin təklifi ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti ilə İsveçrə Konfederasiyası Federal Səhiyyə Departamentində yüksək səviyyəli rəsmi görüşlər keçirilmişdir.

Görüşlərdə ölkələrimiz arasında səhiyyə və sosial sferada əməkdaşlıq əlaqələrinin gələcək perspektivləri, Azərbaycanın səhiyyə institutları və qabaqcıl səhiyyə müəssisələri ilə İsveçrənin universitet klinikaları arasında birbaşa əlaqələrin qurulması, səhiyyənin maliyyələşdirilməsi və səhiyyə müəssisələri şəbəkələrinin idarə edilməsi, icbari tibbi sığortanın təşkili, habelə infeksiya xəstəliklərinə qarşı mübarizədə məlumat mübadiləsi və digər konkret məsələlər müzakirə edilmişdir.

Belə ki, İsveçrə Konfederasiyasının Cenevrə və Sürix Universitet klinikalarında görüşlər təşkil edilmiş, Lozanna İlkın səhiyyə xidmətləri müəssisələrinə və poliklinikalarına baxış keçirilmişdir.

Bunun davamı olaraq, 2008-ci ildə İsveçrə Konfederasiyasının Bakıdakı Səfirliyinin xətti ilə Sürix Uşaq Xəstəlikləri Universitet Klinikasının Rəhbəri Professor Oskar Baezingerin Azərbaycana səfəri təşkil edilmiş və səfər zamanı Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyində, habelə Tibb Universitetində, Elmi-Tədqiqat Mamalıq və Ginekologiya İnstitutunda, Elmi-Tədqiqat Pediatriya İnstitutunda professor müəllim həkim və tələbə auditoriyası qarşısında mühazirələr aparılmış, habelə xəstələrə baxış keçirilmişdir.

Görüşlərdə ana və uşaqların sağlamlığı və reproduktiv sağlamlıq sahəsində birgə elmi tədqiqat işlərinin aparılması, habelə razılaşdırılmış kvota əsasında, güzəştli şərtlərlə Azərbaycanlı mütəxəssislər üçün Sürixdə ixtisasartırma kurslarının təşkili müzakirə edilmişdir.

Səhiyyə siyasəti sahəsində əməkdaşlıq üzrə əlaqələrə dair bildiririk ki, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Avropa Regionu üzrə 59-cu sessiyasında Azərbaycan Daimi Komitəyə üzv seçilmişdir və bu Komitədə İsveçrə ilə tərəf müqabilidir.

Bunlardan əlavə, ölkələrimiz arasında əczaçılıq sahəsində də əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur. İsveçrənin dünya nüfuzlu Hoffmann- La Roche, Novartis, İCN, Mefa, Ebot, Vifor, Valiant, Bakster və Alcon əczaçılıq şirkətlərinin 149 adda dərman vasitələri Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir.

Rumıniya

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Rumıniya Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş layihəsi müqabil tərəfin təklifləri də nəzərə alınmaqla hazırlanaraq müvafiq dövlətdaxili proseduralardan keçərək ümumiləşdirilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələrinin bağlanması və ya ləğv edilməsi haqqında təkliflərin mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları və dövlətə məxsus müəssisələr tərəfindən verilməsi Qaydaları”nın təsdiq edilməsi haqqında 19.01.2011-ci il tarixli, 373 nömrəli Fərmanını rəhbər tutaraq, imzalanma səlahiyyətlərinin verilməsi üçün sözügedən Saziş sənədini Sizə və Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir.

Sazişdə tibbi yardımın təşkili, infeksiya xəstəliklərə qarşı mübarizə tədbirləri çərçivəsində məlumat mübadiləsi, diplomdan sonrakı təkmilləşmə, əczaçılıq və tibbi texnologiyalar sahəsində, birgə elmi tədqiqat işlərinin aparılması, səhiyyənin maliyyələşməsi, tibb müəssisələrinin və tibbi təhsil ocaqlarının birbaşa əlaqələri və digər sahələrdə əməkdaşlıq əlaqələrinin qurulması öz əksini tapmışdır.

Saziş Rumıniya Prezidenti cənab Trayan Baseskunun Azərbaycana rəsmi səfəri zamanı 18 aprel 2011-ci il tarixdə imzalanmışdır.

Litva

Litva Respublikası ilə səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair Saziş layihəsi müqabil tərəfin təklifləri də nəzərə alınmaqla hazırlanaraq ümumiləşdirilmişdir.

Sazişdə tibbi yardımın təşkili, infeksiyon xəstəliklərə qarşı mübarizə tədbirləri çərçivəsində məlumat mübadiləsi, diplomdan sonrakı təkmilləşmə, əczaçılıq və tibbi texnologiyalar sahəsində əlaqələr, birgə elmi tədqiqat işlərinin aparılması, səhiyyənin maliyyələşməsi və digər sahələrdə əməkdaşlıq əlaqələri öz əksini tapmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq müqavilələrinin bağlanması və ya ləğv edilməsi haqqında təkliflərin mərkəzi icra hakimiyyəti orqanları və dövlətə məxsus müəssisələr tərəfindən verilməsi Qaydaları”nın təsdiq edilməsi haqqında 19.01.2011-ci il tarixli, 373 nömrəli Fərmanını rəhbər tutaraq, imzalanma səlahiyyətlərinin verilməsi üçün sözügedən Saziş sənədi Azərbaycan Respublikasının Baş Nazirə təqdim edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Litva Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq Sazişinin imzalanması Litva Respublikası Baş Naziri cənab Andrius Kubiliusun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Azərbaycana rəsmi səfəri çərçivəsində planlaşdırılır.

Ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələri Azərbaycan–Litva Hökumətlərarası Komissiyasının qərarları, habelə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) Avropa Regional Komitəsi üzv ölkələri əlaqələri çərçivəsində həyata keçirilir.

Belə ki, Litva ÜST-nin Avropa Regionu üzrə Daimi Komitəsində Azərbaycanla tərəf müqabildir.

Bundan əlavə, 2009-cu ildə Litva Respublikasının Bakıdakı Səfirliyinin vasitəsi ilə bu ölkənin səhiyyə rəsmilərinin və Vilyus şəhərinin Kardiocərrahiyyə Mərkəzinin rəhbərliyinin ölkəmizə səfəri zamanı yüksək səviyyəli görüşlər keçirilmiş, eləcə də səhiyyə tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı imkanları haqqında təkliflər təqdim edilmişdir.

Bunun davamı olaraq, Azərbaycanda Kardiocərrahiyyənin inkişafı və təkmilləşdirilməsi proqramı üzrə 2009-cu ildə Səhiyyə Naziri Vilyus Kardiocərrahiyyə Mərkəzində işçi səfərdə olmuşdur.

2010-cu ilin dekabrında Litva Seyminin Avropa İttifaqı ilə Əməkdaşlıq Komitəsinin üzvlərinin Azərbaycana səfəri çərçivəsində Səhiyyə Nazirliyində də mütəxəssislərlə görüş keçirilmişdir. Görüşdə Minilliyin İnkişaf Məqsədlərində səhiyyə məsələləri, Avropa İttifaqının Tvinninq layihələri çərçivəsində əməkdaşlığın inkişafı, Ana və uşaq sağlamlığının qorunması, habelə reproduktiv sağlamlıq strategiyasının həyata keçirilməsində Azərbaycanın müsbət təcrübəsindən istifadə imkanları müzakirə edilmişdir.

Türkiyə

Ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələrə dair bildiririk ki, 09 fevral 1994-cü ildə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Türkiyə Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində 17 maddədən ibarət ikitərəfli əməkdaşlıq Protokolu imzalanmışdır.

Protokolda hər iki ölkənin tibb universitetləri, həkimləri təkmilləşdirmə institutları, səhiyyə müəssisələri arasında birbaşa əlaqələr, mütəxəssis və tələbə mübadiləsi, xəstələrin müalicəsi, infeksiyon xəstəliklər və digər sahələr üzrə məlumat mübadiləsi, birgə elmi konfransların, simpoziumların, qurultayların və sərgilərin təşkili və digər məsələləri öz əksini tapmışdır.

Belə ki, 2007-2008-ci illərdə Səhiyyə Nazirliyinin göndərişi ilə 92, 2009-cu ildə isə 46 həkim ödənişsiz olaraq Türkiyənin nüfuzlu universitet klinikalarında tibbin prioritet sahələri üzrə təkmilləşdirmə kurslarından keçmişlər.

2010-cu ilin birinci yarısında Dövlət hesabına müxtəlif sahələr üzrə daha 30 mütəxəssisimiz Türkiyəyə ixtisasartırma kurslarına göndərilmişdir. Bu proqram hal hazırda davam etməkdədir.

Bundan əlavə, Azərbaycanlı tibb professorları və alimləri Türkiyə Universitetlərinin dəvəti ilə oraya səfər edərək birgə elmi tədqiqat işləri aparırlar.

Azərbaycanda səhiyyə sahəsində keçirilən qurultay və simpoziumlarda Türkiyəli mütəxəssislər mütəmadi olaraq iştirak edirlər.

Cari ilin birinci yarısında Türkiyənin Egey Universitetinin, Qazi Universitetinin və Acıbadem Universitetinin alimləri Azərbaycanda elmi-tədris səfərlərində olmuşlar.

2010-cu ilin may ayında Egey Universitetinin alim müəllim heyəti Bakıda Elmi Tədqiqat Pediatriya İnstitutunda və Respublika Perinatal Mərkəzində mühazirələr və praktiki məşğələlər keçirmiş, habelə Azərbaycanlı mütəxəssislərlə birgə bir çox xəstəni müayinə etmiş və cərrahi əməliyyatlar aparmışlar.

Türkiyə Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə imzalanmış Protokola uyğun olaraq Nazirliyimizin göndərişi ilə onlarla xəstə Türkiyəyə müalicəyə göndərilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Türkiyə Əməkdaşlıq və İnkişaf İdarəsi Başqanlığı (TİKA) ilə də məhsuldar əməkdaşlıq əlaqələri qurmuşdur.

Belə ki, Səhiyyə Nazirliyinin Dərman maddələrinin bioekvivalentliyinin təyini üçün lazım olan laboratoriya avadanlığının təmin olunması haqqında təklifinə müqabil tərəf müsbət cavab vermişdir və avadanlıq Azərbaycan tərəfinə təqdim olunmuşdur. Həmçinin, qurum Səhiyyə Nazirliyi və Heydər Əliyev Fondu ilə üçtərəfli əməkdaşlıq Memorandumu çərçivəsində Azərbaycanda “Sümük iliyinin transplantasiyası və Talassemiya Mərkəzinin yaradılması” layihəsində iştirak etmişdir.

Nazirliklərimiz arasında əməkdaşlıq əlaqələri nəinki yaradılmış işçi qruplar, eləcə də yüksək vəzifəli səhiyyə təşkilatçılarının mütəmadi qarşılıqlı səfərləri səviyyəsindədir.

Belə ki, hələ 2007-ci ilin mart ayında Səhiyyə Nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Türkiyə Respublikasının Səhiyyə Naziri cənab Recep Akdağın dəvəti ilə Türkiyəyə rəsmi səfər etmişdir. Səfər Proqramı çərçivəsində ikitərəfli

əməkdaşlıq əlaqələrinin perspektivləri və cari birgə proqramlar müzakirə edilmiş, habelə bir sıra nümunəvi Universitet klinikalarına baxış keçirilmişdir.

Bunun müqabilində, 2008-ci ilin oktyabrında Nazirliyimizin dəvəti ilə Türkiyə Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Müstəşarının başçılıq etdiyi geniş nümayəndə heyəti Azərbaycana səfər etmişdir. Səfər zamanı Nazirliklərimiz arasında bütün səviyyələrdə ikitərəfli əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı və gələcək layihələr müzakirə edilmiş, ölkəmizdə səhiyyə və sosial sahədə aparılan geniş miqyaslı islahatlar haqqında məlumat verilmiş, habelə səfər proqramı çərçivəsində nümayəndə heyətinə bir sıra yeni açılmış səhiyyə müəssisələri nümayiş etdirilmişdir.

2010-cu ilin fevralında Bakıda keçirilmiş İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı ölkələrinin Səhiyyə Nazirlərinin birinci Konfransında da Türkiyə Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti iştirak etmişdir.

Ölkələrimiz arasında əczaçılıq sahəsində də faydalı əlaqələrimiz mövcuddur.

Bu xüsusda bildiririk ki, 226 adda Türkiyə istehsalı olan əczaçılıq məhsulları Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir.

Rusiya

Ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair bildiririk ki, 18.06.2001-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Rusiya Federasiyası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində 16 maddədən ibarət əməkdaşlıq Sazişi imzalanmışdır.

Saziş ilkin səhiyyə xidmətləri, ana və uşaq sağlamlığı, preventiv təbabət, ətraf mühitin mühafizəsi, infeksiya xəstəliklərinə qarşı mübarizə tədbirləri, əczaçılıq, tibbi statistika, birgə elmi - tədqiqat işlərinin aparılması, tibbi yardımın təşkili və digər sahələrdə əməkdaşlığı əhatə edir və Saziş çərçivəsində razılaşdırılmış kvotaya uyğun olaraq ildə 50 Azərbaycanlı xəstənin Rusiyada ödənişsiz müalicəsi nəzərdə tutulmuşdur. Eləcə də daha 50 nəfər xəstənin ödənişsiz müalicəsi üçün Bakı Baş Səhiyyə İdarəsi ilə Moskva Hökuməti Səhiyyə Departamenti arasında anlaşma memorandumu mövcuddur.

Bununla bərabər, ölkələrimiz arasında səhiyyə sahəsində əməkdaşlıq əlaqələrimiz Azərbaycan Hökuməti ilə Rusiya Federasiyası Hökuməti arasında iqtisadi əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiyanın "Humanitar sferada əməkdaşlıq üzrə" qərarının 6.6 bölməsinə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Ölkələrimiz arasında əczaçılıq sahəsində də əlaqələr daim inkişaf etməkdədir. Hal hazırda Rusiya istehsalı olan onlarla əczaçılıq məhsulları Azərbaycanda Dövlət qeydiyyatından keçmişdir.

Bundan əlavə, Dövlət hesabına gənc Azərbaycanlı tibb mütəxəssisləri üçün müxtəlif sahələr üzrə ixtisasartırma kurslarının Moskvada və Bakıda təşkil edilməsinə dair Moskvanın Diplomdan sonrakı hazırlıq üzrə müxtəlif tibbi təhsil institutları ilə intensiv danışıqlar aparılmışdır.

Bu zəmində 2010-cu ilin 8-9 Aprel tarixlərində Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti M.V. Lomonosov adına Moskva Dövlət Universitetinin Fundamental Təbabət fakültəsində görüşlər keçirmiş və Azərbaycanlı gənc tibb mütəxəssislərinin diplomdan sonrakı hazırlığı üzrə müqavilə imzalanmışdır.

Bunun davamı olaraq sözügedən müqavilənin əsasında Azərbaycan Dövlətinin bütün aidiyyəti maliyyə məsrəflərini qarşılamağı şərti ilə 10 mütəxəssisimiz şüa diaqnostikası üzrə Moskvaya 2 aylıq ixtisasartırma kurslarına göndərilmişdir. Cari ilin payızında səhiyyənin müxtəlif sahələrinə aid daha 15 mütəxəssisin Moskvaya göndərilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə dair Rusiya Federasiyasının subyektləri ilə də əlaqələr yaratmışdır.

Belə ki, 2008-ci ilin iyulunda Bakıda Kliniki Tibbi Mərkəzdə Tibbi Sərişlərin təkmilləşdirilməsi üçün Tatarıstan Respublikasının Daimi Nümayəndəliyinin vasitəçiliyi ilə Kazan şəhəri Təkmil Texnoloji Tibbi Xidmətlər üzrə Tədris-Metodik Mərkəzin rəhbərliyi ilə telekonfrans keçirilmiş və onların müsbət təcrübəsindən istifadə edərək Nazirlik tərəfindən qısa bir zamanda Kliniki Tibbi Mərkəz üçün cərrahi-tədris fantom cihazı alınmışdır.

"2010-2014-cü illər üçün Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Rusiya Federasiyasının Stavropol Vilayəti Hökuməti arasında ticarət - iqtisadi, elmi-texniki

və mədəni sahələr üzrə əməkdaşlığın həyata keçirilməsinə dair Tədbirlər Planı”na dair Səhiyyə Nazirliyi öz konkret təkliflərini təqdim etmişdir.

2009-cu ilin dekabrında isə Həştərxan Vilayətinin nümayəndə heyəti ilə Bakıda görüş keçirilmiş və görüşdə səhiyyənin müxtəlif sahələrinə aid əməkdaşlıq perspektivləri müzakirə edilmişdir.

20 avqust 2010-cu il tarixdə Rusiya Federasiyasının Bakıdakı Səfirliyinin nümayəndələri ilə görüş zamanı Həştərxanda keçiriləcək elmi praktiki konfransların təqvimini təqdim edilmişdir.

Qeyd edək ki, ölkələrimiz arasında səhiyyə siyasəti, səhiyyə sistemlərinin təkmilləşdirilməsi, regional və qlobal tibbi məsələlər üzrə əlaqələr Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Avropa Regional Bürosu üzv ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində də həyata keçirilir.

Belə ki, 13-16 sentyabr 2010-cu il tarixlərdə Moskva şəhərində Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Avropa Regional Komitəsinin 60-cı sessiyası keçiriləcəkdir. 53 ölkənin səhiyyə rəhbərlərinin iştirak etdiyi bu tədbirdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin geniş nümayəndə heyəti iştirak edəcəkdir. Sessiya çərçivəsində nazirliklərimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığın gələcək perspektivlərinin müzakirəsi üzrə Rusiya Federasiyasının Səhiyyə və Sosial İnkişaf Nazirliyinin rəsmiləri ilə görüşlər keçirilmişdir.

Belarus

Bildiririk ki, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Belarus Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq nazirliklərimiz arasında imzalanmış Sazişə uyğun olaraq həyata keçirilir.

Belə ki, 14-17 aprel 2008-ci il tarixlərində Belarus Respublikası Səhiyyə Nazirinin dəvəti ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin rəsmi səfəri zaman iki ölkə arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığın perspektivləri, tibb mütəxəssislərinin mübadiləsi və Belarus istehsalı olan tibbi avadanlıq və ləvazimatlarının alınması ilə bağlı müzakirələr aparılmışdır.

Belarus Respublikasının Səhiyyə Nazirliyində iki ölkə arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində Anlaşma sənədi imzalanmışdır. Belarus Respublikasının Sənaye Nazirliyində nazir və digər rəsmilərlə görüşlər olub, Belbiofarm Dövlət Konserninin təqdimatı zaman ölkənin tibbi ləvazimat və dərman maddələri istehsalçıları ilə konkret müzakirələr aparılmışdır.

Səfər proqramında Belarus Respublikasının Baş Naziri ilə görüş də nəzərdə tutulmuşdu.

Belarus Respublikasının Baş Naziri ilə görüşdə 28.03.2007 –ci ildə imzalanmış ölkələrimiz arasında 2015-ci ilədək uzunmüddətli sosial-iqtisadi əməkdaşlıq Proqramı çərçivəsində səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələrin perspektivləri müzakirə edilmişdir.

Diplomdan sonra təhsil və gənc tibb mütəxəssislərinin ixtisasartırma üzrə Belarus Tibb Akademiyasında və Belarus Dövlət Tibb Universitetində keçirilmiş görüşlərdə tibb elminin inkişafı, həkimlərin diplomdan sonrakı təkmilləşdirilməsi, tibbi təhsilin və kadr siyasətinin əhalinin sağlamlığının qorunmasında həlledici rolu, hər iki ölkənin alimlərinin birgə elmi tədqiqat işlərinin aparılmasının əhəmiyyəti barədə danışılmışdır.

Belə ki, razılaşmaya görə onlarla gənc azərbaycanlı mütəxəssis Belarus Respublikasının qabaqcıl klinikalarında təcrübə keçmək üçün təlim kurslarına göndərilmişdir. Əlaqələrimizin davamı olaraq Azərbaycan tərəfinin dəvəti ilə Belarus Respublikasının Səhiyyə Naziri cənab Vasili Jarko 31 iyul-3 avqust 2008-ci il tarixlərdə ölkəmizə rəsmi səfər etmişdir.

Belarus Nazirinin səfəri zamanı 31.07.2008-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Belarus Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair Saziş sənədi imzalanmışdır.

9 maddədən ibarət Saziş sənədi ilkin səhiyyə və tibbi sanitar xidmətlərinin inkişafı, səhiyyənin prioritet sahələrinə aid birgə layihə proqramların hazırlanması, tibbi, tibbi pedaqoji və elmi kadrların hazırlanması, əczaçılıq sahəsində əməkdaşlıq, birgə elmi tədqiqat işlərinin aparılması, infeksiyon xəstəliklərə qarşı mübarizə və digər sahələrdə əməkdaşlığı əks etdirir.

Qeyd edək ki, bunlardan əlavə hər iki ölkənin elmi tədqiqat mərkəzləri və elmi praktiki mərkəzləri arasında birbaşa əlaqələr də mövcuddur.

Belə ki, Azərbaycan Respublikasında Sümük iliyinin transplantasiyası və Talassemiya mərkəzi yaradılarkən Belarus Respublikasından mütəxəssislər Azərbaycana dəvət olunmuşlar və müqabil tərəfin təcrübəsi öyrənilmişdir.

Bundan əlavə, 10-12 sentyabr 2009-cu il tarixlərdə Belarus Dövlət Tibb Universitetinin Beynəlxalq Əlaqələr üzrə prorektoru professor Vasili Rudenok Azərbaycana səfər etmiş və tibbi təhsil sahəsində əməkdaşlığa dair təkliflərini Azərbaycan tərəfinə təqdim etmişdir.

Ölkələrimiz arasında əczaçılıq sahəsində də əməkdaşlıq əlaqələri inkişaf etməkdədir.

Belə ki, 24 adda Belarus istehsalı olan dərman preparatları Azərbaycanda Dövlət qeydiyyatından keçmişdir.

Latviya

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Latviya Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair saziş 4 oktyabr 2006 –cı il tarixdə imzalanmış və bu Azərbaycan Respublikası Prezidentinin, 6 fevral 2007-ci il tarixli, 1944 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir.

Bununla bərabər, ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələr ÜST Avropa regionu ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir.

Eyni zamanda Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Assambleya və İcraiyyə Komitəsinin tədbirləri zamanı müqabil tərəfin təklifi ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti ilə Latviya Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti ilə işçi görüşlər keçirilmişdir.

Görüşlərdə ölkələrimiz arasında səhiyyə və sosial sferada əməkdaşlıq əlaqələrinin gələcək perspektivləri, Azərbaycanın səhiyyə institutları və qabaqcıl səhiyyə müəssisələri ilə Latviyanın universitet klinikaları arasında birbaşa əlaqələrin qurulması, səhiyyənin maliyyələşdirilməsi və səhiyyə müəssisələri şəbəkələrinin idarə edilməsi, icbari tibbi sığortanın təşkili, habelə infeksiya xəstəliklərə qarşı mübarizədə məlumat mübadiləsi və digər konkret məsələlər müzakirə edilmişdir.

Səhiyyə siyasəti sahəsində əməkdaşlığa dair bildiririk ki, hələ 2006-cı ildə ÜST İcraiyyə Komitəsinin Vitse-Presidenti vəzifəsinə təyinatda Azərbaycanın namizədliyini Portuqaliya, Lüksemburqla birgə Latviya da dəstəkləmişdi.

Qeyd edək ki, Azərbaycanda keçirilən səhiyyə və tibb elminə aid beynəlxalq konfranslarda və simpoziumlara Latviyalı mütəxəssislər dəvət edilirlər.

Bildiririk ki, NATO çərçivəsində yaradılmış Birgə Tibbi Komitənin tədbirlərində Azərbaycanın “Təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardımın təkmilləşdirilməsi” layihəsi və tədbirlər planının hazırlanması mövzusunda məruzəsi digər üzv və tərəfdaş dövlətlərlə birgə Latviya tərəfindən də dəstəklənmiş və bu sahədə Azərbaycanın müsbət təcrübəsindən istifadə edilməsi və əməkdaşlığın qurulması haqqında tövsiyə edilmişdir.

Nazirliklərimiz arasında imzalanmış Sazişin Maddələrinə uyğun olaraq bir sıra sahələrdə məhsuldar əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur.

Belə ki, səhiyyə müəssisələrinin maliyyələşdirilməsi, habelə icbari tibbi sığorta mexanizminin yaradılmasında Latviya modeli üzrə müqabil tərəflə danışıqlar aparılmışdır.

Ölkələrimiz arasında əczaçılıq sahəsində əlaqələrə dair bildiririk ki, Latviyanın nüfuzlu “Grindex”, “Olaynfarm” və “LMP” əczaçılıq şirkətlərinin 41 adda dərman vasitələri Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir.

Bundan əlavə, Azərbaycanda yeni inşa edilərək istifadəyə verilmiş səhiyyə müəssisələrinin təchizatında Latviya Respublikasında istehsal olunan tibbi reabilitasiya cihaz və avadanlıqlardan istifadə edilir.

Azərbaycan Respublikası ilə Latviya Respublikası ilə mövcud əməkdaşlıq əlaqələri çərçivəsində aparılan danışıqlar zamanı səhiyyə və tibb elminə aid əlavə təkliflər təqdim edilmişdir:

- Ölkələrimiz arasında əczaçılıq və tibbi ləvazimat sənayesi sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi;
- Latviyada onkoloji xəstəliklərlə mübarizə üzrə Milli Strategiyanın yaradılmasında Azərbaycanın təcrübəsindən istifadə;
- İnfeksiyon xəstəliklərə nəzarət və onlara qarşı mübarizədə məlumat mübadiləsinin təşkili;
- “Səhiyyə müəssisələrin menecmenti və tibbi xidmətlərin keyfiyyət göstəriciləri” üzrə Latviyanın aparıcı səhiyyə mərkəzlərində Azərbaycanlı mütəxəssislərin təlimlərinin təşkili.

İtaliya

Azərbaycan Respublikası ilə İtaliya Respublikası arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələri 11 noyabr 2010-cu il tarixdə Nazirliklərimiz arasında imzalanmış müvafiq Anlaşma Memorandumu çərçivəsində həyata keçirilir.

Belə ki, 11-14 noyabr 2010-cu il tarixlərdə İtaliya Respublikası Səhiyyə Nazirinin dəvəti ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti İtaliyada səfərdə olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti göstərilən tarixlərdə İtaliya Respublikasına səfər etmişdir. Nümayəndə heyətinin tərkibində Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Milli Onkologiya Mərkəzinin Baş Direktoru Akademik Cəmil Əliyev də iştirak edirdi.

Səfərin əsas məqsədi nazirliklərimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumunun imzalanması və İtaliyanın qabaqcıl tibb müəssisələri ilə, habelə səhiyyə sistemləri ilə tanışlıq idi.

Belə ki, Anlaşma Memorandumu Nazirliklərimizin ekspertləri ilə müzakirə edilmiş və müvafiq olaraq razılaşdırılması üçün hər iki ölkənin dövlətdaxili proseduralarından keçirilmişdir.

Anlaşma Memorandumunun imzalanması səlahiyyətləri Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 8 noyabr 2010-cu il tarixli, 1182 nömrəli Sərəncamı ilə Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirinə həvalə edilmişdir.

11 noyabr 2010-cu il tarixdə İtaliya Respublikasının Səhiyyə Naziri professor Ferruççio Fazio ilə görüş keçirilmişdir. Görüşdə İtaliya Səhiyyə Nazirliyi geniş nümayəndə heyəti ilə təmsil olunmuşdur. Belə ki, qəbulda İtaliyanın müxtəlif şəhər və vilayətlərindən nüfuzlu tibb xadimləri iştirak edirdilər.

Görüşdə İtaliyalı həmkarlar Azərbaycanda əvvəllər səfərdə olduqlarını və ölkə iqtisadiyyatımızın bütün sahələri kimi, sosial sferanın da inkişafının israrla vurğuladılar. Həmin görüşün sonu Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə İtaliya Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair Anlaşma Memorandumu imzalanmışdır.

İmzalanma mərasimində Azərbaycan Respublikasının İtaliyadakı səfirliyinin nümayəndələri də iştirak edirdilər.

İmzalanan Anlaşma Memorandumunda aşağıdakı sahələr üzrə əməkdaşlıq əlaqələri əks etdirilmişdir:

- nümunəvi tibb mərkəzləri, tədqiqat proqramları və inkişaf layihələri şəbəkələrində birgə iştirak;
- Avropa İttifaqının təsisatlarının layihələrində və TAİEX texniki dəstək proqramlarında iştirakının təşkili;
- təlim, potensialın artırılması və qabaqcıl təcrübənin tətbiq olunması;
- səhiyyə və tibb elmləri sahəsində əməkdaşlığın qarşılıqlı surətdə razılaşdırılmış digər formaları;
- hər iki ölkənin səhiyyə sistemlərinə, onların işləmə mexanizminə dair qarşılıqlı biliklərin qazanılması, habelə səhiyyə işçilərinin və tədqiqat aparıcı işçilərin təkmilləşdirilməsi məqsədilə ekspertlərdən ibarət nümayəndə heyətlərinin prioritet sahələr üzrə təlim səfərlərini təşkili;

- xəstəxanalar, xüsusi tibb müəssisələri arasında əməkdaşlığı və bu cür qurumlar arasında birbaşa müqavilələrə əsaslanan tibbi tədqiqat və təlimlərin təşviqi;
- səhiyyə statistikasını və epidemioloji məlumat mübadiləsinin aparılması.

Qeyd edək ki, onkologiya sahəsində geniş əməkdaşlıq əlaqələrinə aid təkliflər əlavə olaraq təqdim edildi.

11 noyabr 2010-cu il tarixdə nümayəndə heyətimiz Regina Elena Onkoloji İnstitutuna dəvət edildi. Görüşdə İnstitutun rəhbərliyi ilə onkologiya sahəsində əməkdaşlığın perspektivləri və birgə proqramların həyata keçirilməsi imkanları müzakirə edildi. Bundan sonra İnstitutun ambulatoriya, stasionar və xüsusi müayinə metodları şöbələri ilə tanışlıq aparıldı.

Həmin gün İtaliya Səhiyyə Nazirliyinin ekspert heyəti ilə texniki iclas keçirildi. İclasda İtaliya Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyətinin Azərbaycana rəsmi səfəri imkanları, yaradılacaq işçi qrupun tərkibi və digər məsələlər müzakirə edildi.

Qeyd edək ki, ölkələrimiz arasında tibbi texnologiyalar və əczaçılıq sahəsində də əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur.

Belə ki, yeni inşa edilən xəstəxana və tibb müəssisələrinin təchizatında İtaliya istehsalı olan tibbi cihazlardan da istifadə edilir. Bundan əlavə, İtaliya istehsalı olan bir çox dərman maddələri Azərbaycanda Dövlət qeydiyyatından keçmişdir.

Bunun davamı olaraq 6-10 aprel 2011-ci il tarixlərdə İtaliya Səhiyyə Nazirliyinin geniş nümayəndə heyəti Azərbaycanda səfərdə olmuşdur.

Səfər çərçivəsində Milli Onkologiya Mərkəzimizlə İtaliyanın Aralıq Dənizi Hematologiya İnstitutu və İtaliya Milli Onkologiya Mərkəzi arasında Anlaşma Memorandumları imzalanmışdır.

Gürcüstan

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Gürcüstan Respublikası Əmək, Səhiyyə və Sosial Təminat Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq sazişi imzalanmamışdır.

Bununla belə, bu sahədə əlaqələrimiz Azərbaycan Respublikası ilə Gürcüstan arasında İqtisadi Əməkdaşlığa dair Birgə Hökumətlərarası Komissiyanın Protokolu çərçivəsində həyata keçirilir. Belə ki, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Gürcüstanın Əmək, Səhiyyə və Sosial Müdafiə Nazirliyi arasında ilkin səhiyyə xidmətləri, infeksiya xəstəliklərə qarşı mübarizə, tibbi mütəxəssislərin mübadiləsi, təcili, təxirəsalınmaz tibbi yardım və digər sahələr üzrə əməkdaşlıq əlaqələri vardır.

Azərbaycan Respublikasında və Gürcüstanda pediatriya, onkologiya, cərrahiyyə, qastroenterologiya, reproduktiv sağlamlıq və tibb elminin digər sahələri üzrə keçirilən beynəlxalq konqres və simpoziumlarda hər iki ölkənin nüfuzlu elm xadimləri və mütəxəssisləri iştirak edirlər.

Bundan əlavə, Qafqaz regionunda vərəmə qarşı mübarizə tədbirləri layihəsi və Bakıda Regional Vərəm Referens Laboratoriyasının Təşkili layihəsi üzrə müqabil tərəflə məhsuldar əməkdaşlıq aparılmışdır və sözügedən müəssisə hazırda fəaliyyət göstərir.

İlkin səhiyyə xidmətlərinin göstərilməsi sahəsində Dünya Bankının “Azərbaycanda səhiyyə sistemlərinin təkmilləşdirilməsi” layihəsi çərçivəsində Gürcüstanlı ekspertlər mütəmadi olaraq Azərbaycana dəvət edilir.

Ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələr GUAM təşkilatı, Qara Dəniz İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı, habelə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı çərçivəsində həyata keçirilir.

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi mütəmadi olaraq müqabil tərəflə aparılan danışıqlarda səhiyyəyə aid aşağıdakı təklifləri təqdim etmişdir:

- Azərbaycanın və Gürcüstanın görkəmli tibb alimlərinin ikitərəfli elmi - tədqiqat işlərinin aparılmasının təşkili;
- İnfeksiya xəstəliklərlə mübarizə sahəsində informasiya mübadiləsinin aparılması;
- Hər iki ölkənin Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutlarında Azərbaycanın və Gürcüstanın ali məktəb müəllimlərinin və həkimlərinin təcrübə mübadiləsinin təşkili;
- Hər iki ölkənin Tibb Universitetlərində tələbə mübadiləsinin təşkili;
- Birgə elmi konfranslarda, simpoziumlarda, qurultaylarda və sərgilərdə iştirak.

Çexiya

Ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair Saziş imzalanmamışdır.

Səhiyyə sahəsində əlaqələrimiz Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) Avropa Regional Komitəsi üzv ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir.

Bundan əlavə, Azərbaycan Respublikasında Səhiyyə sahəsində aparılan geniş miqyaslı islahatlar çərçivəsində Çexiya Respublikasının “ Hospimed” və “Stargen EU” şirkətləri istehsal etdikləri DaVinçi tibbi cərrahi robot texnologiyalarının Azərbaycanda istifadəsi və istismarı imkanlarına dair Azərbaycan Respublikasının Çexiyadakı Səfirliyi vasitəsi ilə Nazirliyimizə müraciət etmişlər.

Bu zəmində 2010-cu ilin noyabr ayında yuxarıda göstərilən şirkətlərin məsulları ölkəmizə səfər etmiş və təkliflərini Səhiyyə Nazirliyinə təqdim etmişlər. Həmçinin, göstərilən təkliflərə Azərbaycanda birgə Cərrahi Roboto- Texnika Mərkəzinin yaradılması və bu sahədə kadrların təlimlərinin təşkili məsələləri də daxildir.

Səhiyyə sektorunda aparılan islahatlar və yenidənqurma iqtisadiyyat və sosial sferamızda olan inkişafa uyğun olaraq əsas prioritetlərə əsaslanır və fəaliyyət yönümlü olaraq planlı surətdə həyata keçirilir.

Qeyd edək ki, göstərilən yüksək texnologiyalı cihazların tətbiq edilməsinin əhəmiyyəti danılmazdır. Bu cihazların alınması və istismarı kifayət qədər yüksək maliyyə vəsaiti hesabına başa gəlməsinə rəğmən onların gələcəkdə tətbiq edilməsinə dair təklif və proqramlar tərtib olunaraq müqabil tərəfə təqdim edilə bilər.

Bunlarla bərabər, Çexiya Respublikası ilə səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələrinə dair aşağıdakı təklifləri təqdim edirik:

- Minilliyin İnkişaf Məqsədlərində səhiyyə məsələləri sahəsində əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişafı;
- Çexiya ilə Avropa İttifaqının TAIEX və Tvinning təsisatları çərçivəsində birgə tibbi proqramların həyata keçirilməsi;
- Ana və uşaq sağlamlığının qorunması, habelə reproduktiv sağlamlıq strategiyasının həyata keçirilməsində Azərbaycanın müsbət təcrübəsindən istifadə;
- Diplomdan sonrakı təkmilləşmə sahəsində əməkdaşlığın qurulması;
- Əczaçılıq və tibbi texnologiyalar sahəsində əlaqələrin inkişaf etdirilməsi;
- İnfeksiyon xəstəliklər sahəsində məlumat mübadiləsi.

Ukrayna

Ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair bildiririk ki, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Ukrayna Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq Sazişi imzalanmamışdır.

Bununla belə, səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığımız İqtisadi Əməkdaşlığa dair Azərbaycan - Ukrayna Hökumətlərarası Komissiyanın qərarları çərçivəsində, habelə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı(ÜST) Avropa Regional Komitəsi üzv ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir. Belə ki, Ukrayna ÜST Avropa Regionu üzrə Daimi Komitədə Azərbaycan ilə tərəf müqabildir.

Eləcə də, nazirliyimiz tərəfindən ilkin səhiyyə xidmətləri, ana və uşaq sağlamlığı, preventiv təbabət, ətraf mühitin mühafizəsi, infeksiya xəstəliklərə qarşı mübarizə tədbirləri, əczaçılıq, tibbi statistika, birgə elmi - tədqiqat işlərinin aparılması, tibbi yardımın təşkili və digər sahələrdə əməkdaşlığı əhatə edən təkliflər təqdim edilmişdir.

2009-cu ildə Avropa Regionunda H1N1 virusu Pandemiyasına qarşı mübarizə tədbirləri çərçivəsində Səhiyyə Nazirliyi Ukraynanın Azərbaycan Respublikasındakı Səfirliyinə konkret humanitar yardımın göstərilməsinə dair müraciət etmiş və müqabil tərəfə təcili dərman vasitələrinin göndərilməsi, habelə texniki ekspert yardımının göstərilməsinə hazır olduğunu bildirmişdir.

Qeyd edək ki, tibb elmi və təbabətin müxtəlif sahələri üzrə Ukraynanın qabaqcıl tibb müəssisələri və elmi tədqiqat institutları ilə əlaqələr mövcuddur.

Belə ki, 2009-cu ilin iyununda Ukraynanın Kiyev Ürək Mərkəzinin Direktoru professor Boris Todurovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Bakıda səfərdə olmuşdur. Səfər proqramı çərçivəsində Səhiyyə Nazirliyində, Ə. Əliyev adına Azərbaycan Dövlət Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda görüşlər keçirilmiş, eləcə də Kliniki Tibbi Mərkəzdə və Elmi-Tədqiqat Pediatriya İnstitutunda kardioloji problemləri olan onlarla uşaq müayinə və skriningdən keçmişdir.

Proqramın davamı olaraq 2011-ci ilin mayında Ukraynanın Kiyev Ürək Mərkəzinin Direktoru professor Boris Todurovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Bakıya növbəti səfəri gözlənilir. Səfər proqramında professor Boris Todurov Bakıda yeni açılmış Elmi Cərrahiyyə Mərkəzində Azərbaycanlı mütəxəssislər üçün nəzəri – praktik seminarlar keçirilməsi, xəstələrin müayinəsi və yerli mütəxəssislərlə birgə kardioloji patologiyası olan uşaqlarda cərrahi əməliyyatların aparılması nəzərdə tutulmuşdur.

2009-cu ilin noyabrında Ukraynanın Azərbaycandakı Səfirliyinin xətti ilə Ukrayna Səhiyyə Nazirliyinin Uşaq kardiologiya və kardiocərrahiyyə Elmi Praktiki Mərkəzindən bu ölkənin ən nüfuzlu kardiocərrahlarından olan professor Viktor Klyuzko Bakıya səfər etmişdir.

Səfər zamanı Səhiyyə Nazirliyində olan görüşlərdə Ukraynalı mütəxəssisə Azərbaycanda kardioloji xidmətin təkmilləşdirilməsi və xüsusilə kardiocərrahiyyənin inkişafı proqramı haqqında, habelə Azərbaycanda beynəlxalq standartlara cavab

verən Uşaq Kardiocəhhiyyə Mərkəzinin yaradılmasının zəruriliyi haqqında məlumat verilmişdir.

Müqabil tərəf səhiyyənin bütün sahələrində olduğu kimi, uşaq sağlamlığının qorunmasında, habelə ürək xəstəliklərinin profilaktikası və müalicəsi üzrə Dövlətinin Rəhbərliyinin siyasi və maliyyə dəstəyinin verilməsinin ən əsas şərtlərdən biri olduğunu israrla qeyd etmiş və Mərkəzin yaradılması, orada kadr potensialının gücləndirilməsi üzrə texniki yardıma dair təklilərini təqdim etmişdir.

Azərbaycan tərəfi öz növbəsində Dövlət hesabına gənc Azərbaycanlı tibb mütəxəssisləri üçün səhiyyənin müxtəlif sahələri üzrə ixtisasartırma kurslarının Kiyevdə və Bakıda təşkil edilməsinə dair təkliflər vermişdir.

İqtisadi Əməkdaşlığa dair Azərbaycan - Ukrayna Hökumətlərarası Komissiyanın Protokolunun 4-cü maddəsinin 4.8 bəndinə, habelə təqdim olunan Tədbirlər Planının 9.2 maddəsinə uyğun olaraq ölkələrimiz arasında əczaçılıq sahəsində məhsuldar əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur. Hal hazırda Ukrayna istehsalı olan 264 sayda dərman vasitələri və digər əczaçılıq məhsulları Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir.

Yunanıstan

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Yunanıstan Respublikası Səhiyyə və Sosial Bərabərlik Nazirlikləri arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində ikitərəfli əməkdaşlıq Sazişi yoxdur. Bu sahədə əməkdaşlıq ölkələrimiz arasında yaradılmış Hökumətlərarası Komissiyanın qərarları ilə həyata keçirilir.

Belə ki, Yunanıstanın görkəmli tibb alimləri mütəmadi olaraq Azərbaycanda keçirilən beynəlxalq konqreslərdə səhiyyənin müxtəlif sahələri üzrə məruzə və prezentasiyalarla çıxış etmişlər. Yunanıstan alimləri Səhiyyə Nazirliyində görüşlərdə Azərbaycanda diplomdan sonra tibbi təhsil kurslarının təşkili haqqında təklifləri təqdim etmişlər.

Bundan əlavə, Azərbaycanlı gənc tibb alimləri Afinanın Henri Düpont Klinikasında diplomdan sonra təkmilləşdirmə kursları keçmişdir. Bu kurslar haqqında təkliflər Yunanıstan tərəfindən mütəmadi olaraq təqdim olunur.

2007-ci ildə Yunanıstan Hökumətinin yardımı ilə Şəki rayonunda Vərəm dispanseri təmir edilmiş və 2008-ci ildə müəssisəyə Rentgen aparatı verilmişdir. İndi müqabil tərəf Şəki Mərkəzi Xəstəxanasının ərazisində endokrinoloji laboratoriyanın yaradılması haqqında layihə hazırlayır.

2007-ci ildə Azərbaycanın 2 rayonunda “Sərhədsiz Həkimlər” təşkilatının xətti ilə Yunanıstan və Azərbaycanlı mütəxəssislər tərəfindən “Duzun yodlaşdırılması” mikro layihəsi həyata keçirilmişdir.

Əczaçılıq sahəsində əlaqələr üzrə Yunanıstanın bir sıra nüfuzlu əczaçılıq şirkətləri Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. Belə ki, bu şirkətlərin istehsal etdiyi 35 adda olan dərman maddələri Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir.

2008-ci ildə Səhiyyə Nazirliyində Yunanıstanın Azərbaycandakı səfirliyinin xətti ilə Patras Universitetinin tibb fakültəsinin əməkdaşları ilə görüş keçirilmişdir.

Səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığımız beynəlxalq qurumlar çərçivəsində də davam etdirilir. Belə ki, 2007-ci ilin sentyabrında Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Avropa Regional Bürosunun 57-ci sessiyasında Azərbaycan tərəfi Yunanıstanın Afina şəhərində “Qeyri infeksiyon xəstəliklərə qarşı mübarizə üzrə Mərkəz”in təsis olunması haqqında təklifini dəstəkləmiş və təklif qəbul olunmuşdur.

Səhiyyə sahəsində mövcud əməkdaşlıq əlaqələrimizin daha da inkişaf etdirilməsi və bunlara əlavə olaraq Yunanıstanla Avropa Qonşuluq Siyasəti çərçivəsində Avropa İttifaqının TWINNIG və TAİEX təsisatlarının xətti ilə Azərbaycanda səhiyyənin prioritet sahələrinə aid qısa və uzun müddətli layihə və proqramların aparılması haqqında təklifimiz təqdim edilmişdir.

İran

Bildiririk ki, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə İran İslam Respublikasının Səhiyyə, Müalicə və Tibbi Təhsil Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur.

Bu əlaqələr iki ölkə arasında iqtisadi, ticarət və humanitar sahələrdə əməkdaşlıq üzrə Dövlətlərarası Müştərək Komissiyanın iclasında qəbul edilmiş Memorandumda öz əksini tapmışdır.

Memorandum layihəsinin Səhiyyə üzrə əməkdaşlıq bölməsi aşağıdakıları əhatə edir:

- Səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi;
- Müasir müalicə üsullarının tətbiqi üzrə informasiya mübadiləsi;
- Epidemiologiya və infeksiyon xəstəliklərə nəzarət üzrə əməkdaşlığa dair hər il iki dəfə Astarada (Azərbaycan Respublikası) və Culfada (İran İslam Respublikası) hər iki nazirliyin nümayəndələrinin görüşlərinin keçirilməsi.

Mütəmadi olaraq sərhədyanı bölgələrdə İran İslam Respublikasının tibb mütəxəssisləri ilə görüşlər keçirilir və səhiyyə sahəsində əməkdaşlıq, infeksiyon xəstəliklərə qarşı birgə mübarizə tədbirləri, tibbi profilaktika tədbirlər planı müzakirə olunur.

Tibb elmi və tibbi təhsil sahəsində İran və Azərbaycanın Tibb Universitetləri arasında əlaqələr inkişaf etdirilir. Belə ki, 2006-cı ildə Urmiya Tibbi Elmlər Universitetinin rektoru və 2008-ci ildə Azad Universitetinin rektoru Azərbaycana səfər etmişdir.

Hər iki ölkənin tibb mütəxəssisləri mütəmadi olaraq Azərbaycanda və İranda səhiyyə sahəsində keçirilən elmi-praktiki seminar və konfranslarda iştirak edirlər. İran İslam Respublikasının "İmam Xomeyni İmdad Komitəsinin" sədri Hüseyn Ənvəri 2007-ci ildə Bakıya səfər etmiş və həmin komitənin Azərbaycan Respublikasında nümayəndəliyinin açılışında iştirak etmişdir.

Həmçinin 2008-ci ildən İran İslam Respublikasının Qızıl Aypara Cəmiyyətinin Azərbaycan Respublikasında nümayəndəliyi tibbi fəaliyyət göstərir.

4-5 fevral 2010-cu il tarixlərində Bakıda İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) üzv ölkələrinin Səhiyyə Nazirlərinin 1-ci iclası keçirilmiş və Bakı deklarasiyası qəbul edilmişdir. Bu tədbirə hazırlıq mərhələsində Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin işçi qrupunun başçısı Tehrana ezam olunmuş, İran İslam Respublikasının Səhiyyə, Müalicə və Tibbi Təhsil Nazirliyində görüşlər keçirmiş və Səhiyyə Naziri Bakıya dəvət edilmişdir. İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı (İƏT) üzv ölkələrinin Səhiyyə Nazirlərinin 1-ci iclası çərçivəsində Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Naziri İran İslam Respublikasının Səhiyyə, Müalicə və Tibbi Təhsil Naziri xanım Mərziyyə Vahid Dəstgerdiyə ilə görüş keçirilmişdir.

Sloveniya

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Sloveniya Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair saziş imzalanmamışdır.

Bununla belə, ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələr ÜST Avropa regionu ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir.

Eyni zamanda Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının Assambleya və İcraiyyə Komitəsinin tədbirləri zamanı müqabil tərəfin təklifi ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti ilə Sloveniya Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti ilə işçi görüşlər keçirilmişdir.

Görüşlərdə ölkələrimiz arasında səhiyyə və sosial sferada əməkdaşlıq əlaqələrinin gələcək perspektivləri, Azərbaycanın səhiyyə institutları və qabaqcıl səhiyyə müəssisələri ilə Sloveniyanın universitet klinikaları arasında birbaşa əlaqələrin qurulması, səhiyyənin maliyyələşdirilməsi və səhiyyə müəssisələri şəbəkələrinin idarə edilməsi, icbari tibbi sığortanın təşkili, habelə infeksiya xəstəliklərə qarşı mübarizədə məlumat mübadiləsi və digər konkret məsələlər müzakirə edilmişdir.

Səhiyyə siyasəti sahəsində əməkdaşlığa dair bildiririk ki, hələ 2006-cı ildə ÜST İcraiyyə Komitəsinin Vitse Presidenti vəzifəsinə təyinatda Azərbaycanın namizədliyini Portuqaliya, Lüksemburqla birgə Sloveniya da dəstəkləmişdi.

Bundan əlavə, 2009-cu ilin mayında Ümumdünya Səhiyyə Assambleyasının 61-ci sessiyası zamanı Millətlər Sarayının “Azərbaycan Otağında” tərəfimizdən hamiliyi və təşəbbüsü ilə keçirilən ÜST ilə ikiillik əməkdaşlıq anlaşmasının imzalanması mərasimində Azərbaycan, Sloveniya, Qırğızıstan və Gürcüstanın Səhiyyə Nazirləri və nümayəndə heyətləri arasında yüksək səviyyəli görüş keçirilmişdir.

Görüşdə Sloveniya Respublikasının Səhiyyə Naziri cənab Borut Miklavçiçlə ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişaf perspektivləri müzakirə edilmişdir.

Görüşdə Sloveniya Səhiyyə Nazirliyi elm və tibbi təhsil departamentinin nümayəndələrinə birgə elmi tədqiqatların aparılması, tibbi təhsil sistemində islahatlar haqqında əməkdaşlıq məsələlərinə dair təkliflər verilmişdir.

Qeyd edək ki, Azərbaycanlı tibb mütəxəssisləri Lyublyanada keçirilən səhiyyə və tibb elminə aid beynəlxalq konfranslarda mütəmadi olaraq iştirak edirlər.

Bildiririk ki, NATO çərçivəsində yaradılmış Birgə Tibbi Komitəyə 2008-ci ilə qədər Sloveniya sədrlik edirdi. Bu tədbirdə Azərbaycanın “Təcili və təxirəsalınmaz tibbi yardımın təkmilləşdirilməsi” layihəsi və tədbirlər planının hazırlanması mövzusunda məruzəsi Sloveniya tərəfindən dəstəklənmiş və bu sahədə Azərbaycanın müsbət təcrübəsindən istifadə edilməsi və əməkdaşlığın qurulması haqqında tərəfdaş dövlətlərə tövsiyə edilmişdir.

Ölkələrimiz arasında əczaçılıq sahəsində də məhsuldar əməkdaşlıq əlaqələri mövcuddur.

Belə ki, Sloveniyanın dünya nüfuzlu Lek Farmasütikals və KRKA əczaçılıq şirkətlərinin 128 adda dərman vasitələri Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir.

Azərbaycan Respublikası ilə Sloveniya Respublikası ilə mövcud əməkdaşlıq əlaqələri çərçivəsində səhiyyə və tibb elminə aid əlavə təkliflərimizi təqdim etmişik:

- Səhiyyənin prioritet sahələri üzrə Azərbaycanın və Sloveniyanın tibb alimlərinin birgə elmi - tədqiqat işlərinin aparılması;
- Ölkələrimiz arasında əczaçılıq və tibbi ləvazimat sənayesi sahəsində əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi;
- Sloveniyada onkoloji xəstəliklərlə mübarizə üzrə Milli Strategiyanın yaradılmasında Azərbaycanın təcrübəsindən istifadə;
- İnfeksiyon xəstəliklərə nəzarət və onlara qarşı mübarizədə məlumat mübadiləsinin təşkili;
- “Səhiyyə müəssisələrin menecmenti və tibbi xidmətlərin keyfiyyət göstəriciləri” üzrə Lyublyana Kollaborativ Mərkəzlərdə Azərbaycanlı mütəxəssislərin təlimlərinin təşkili;
- Birgə elmi konfranslarda, simpoziumlarda, və sərgilərdə iştirak.

Özbəkistan

Özbəkistan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişin yeniləşməsi üçün zərurət yarandığından tərəfimizdən yeni saziş layihəsi hazırlanmış və Nazirlər Kabinetinin 26.08.2010-cu il tarixli, 17/B-591-24 nömrəli tapşırığı əsasında Xarici İşlər və Ədliyyə Nazirliyinin rəyləri alınmış və sənəd uyğun olaraq redaktə edilmişdir.

Belə ki, “Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Özbəkistan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş” sənəd layihəsinin razılaşdırılması üçün carı ilin 20-24 sentyabr tarixlərində Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndəsi Daşkəndə ezam olunmuşdur.

Bununla belə, nazirliklərimiz arasında əlaqədar “Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Özbəkistan Respublikası Hökuməti arasında 2001-2010-cu illər üçün Əməkdaşlıq Proqramının Tədbirlər Planı” çərçivəsində aparılır.

Belə ki, sözügedən proqram sənədinin 2.8 maddəsinin 1.1 və 1.2 bölmələrinə uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi müqabil tərəfin dərman maddələri, tibbi ləvazimat və vaksinlərin istehsalı üçün birgə müəssisələrin yaradılması təklifini məqsədomüvafiq hesab etmiş, habelə Azərbaycan Respublikasının 26 dekabr 2006-cı il tarixli Qanunu çərçivəsində dərman maddələrinin qeydiyyatının birgə tanınması haqqında təkliflərini Nazirlər Kabinetinə təqdim etmişdir.

Bundan əlavə, Özbəkistan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə əlaqələrimiz Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regional Komitəsi, habelə İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı üzv ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir.

Bundan əlavə, səhiyyənin müxtəlif sahələrinin inkişafı üzrə strateji sənədlərin və tədbirlər planının hazırlanması, habelə ilkin səhiyyə xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi və reproduktiv sağlamlıq xidmətlərinin təkmilləşdirilməsi üzrə nazirliklərimizin işçi qrupları birgə fəaliyyət göstərirlər. Belə ki, 2007- 2008-ci illərdə Azərbaycanda Reproductive Sağlamlıq üzrə Milli Strategiya sənədinin hazırlanması layihəsi çərçivəsində Səhiyyə Nazirliyinin geniş nümayəndə heyəti Özbəkistana səfər etmişdir. Səfər proqramı çərçivəsində Azərbaycanlı mütəxəssislər Özbəkistanın Səhiyyə Nazirliyində, Daşkənd elmi Tədqiqat Pediatriya İnstitutunda, habelə Reproductive Sağlamlıq Mərkəzində görüşlər keçirmiş və mövcud əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə edilmişdir.

Bunun davamı olaraq Özbəkistan mütəxəssisləri Azərbaycana səfər etmiş və ÜST, YUNİSEF-in ekspertlərinin iştirakı ilə dəyirmi masa keçirilmişdir.

Eyni zamanda Azərbaycan Respublikasında səhiyyənin müxtəlif sahələri üzrə keçirilən beynəlxalq konfrans və simpoziumlarda Özbəkistan mütəxəssisləri mütəmadi olaraq iştirak edirlər.

Serbiya

Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Serbiya Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlığa dair saziş imzalanmamışdır. Bununla belə, Saziş layihəsi razılaşdırılması üçün Xarici İşlər Nazirliyinə təqdim edilmişdir.

Bununla belə, ölkələrimiz arasında səhiyyə və tibb elmi sahəsində əlaqələr Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) Avropa regionu ölkələri əməkdaşlığı çərçivəsində həyata keçirilir.

Serbiya Respublikasının Səhiyyə Naziri ÜST-nin İcraiyyə Komitəsindən Avropa Regionu Daimi Komitəsində müşahidəçidir.

2007-ci ildən başlayaraq Səhiyyə Nazirliklərimiz arasında əməkdaşlıq əlaqələri daha da genişlənməmişdir.

Belə ki, 17-20 sentyabr 2007-ci il tarixlərdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa üzrə Regional Komitəsinin 57-ci sessiyasında iştirak etmək üçün Serbiyanın Belqrad şəhərinə rəsmi səfər etmişdir.

Sessiyanı Serbiya Respublikasının Prezidenti cənab Boris Tadiç açmış və tədbirin sədrlik Səhiyyə Naziri Professor Tomisa Miloslavyeviçə həvalə olunmuşdu.

Sədrin təqdimatı ilə Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Naziri Minilliyin İnkişaf Məqsədlərində ana və uşaqların sağlamlığı haqqında qətnaməyə dair, habelə Sessiyanın hesabat məruzəsində müəyyən ölkə daxilində Səhiyyənin təyinedici determinantları (səhiyyə sistemi, sağlam qida, sağlam ətraf mühit) fikrinə - ölkədə sülhün bərqərar olması, müharibə vəziyyətində olan Avropa regionu dövlətlərində qaçqın və məcburi köçkünlərə göstərilən səhiyyə xidmətlərinin əhəmiyyəti, habelə Azərbaycan misalında əhalinin təqribən 1/8-nin qaçqın olması və bunların çox hissənin uşaqlar təşkil etdiyi faktına dair məsələlər üzrə çıxışlar etmişdir.

18 sentyabr 2007- ci il tarixdə Serbiya Respublikasının Səhiyyə Nazirliyində Səhiyyə Naziri Professor Tomisa Miloslavyeviç ilə görüş keçirilmişdir.

Görüşdə Azərbaycanın sessiyada çıxışı, ölkələrimiz arasında ikitərəfli əməkdaşlığın imkanları, sosial, humanitar, səhiyyə sahələrində əlaqələrin inkişafı perspektivləri, səhiyyənin maliyyələşdirilməsi, dövlət proqramları, tibb təhsili və səhiyyədə islahatlar sahəsində qarşılıqlı müsbət təcrübədən istifadə məsələləri müzakirə edildi.

19 sentyabr 2007-ci il tarixdə Belqrad şəhərinin nümunəvi Bejaniçka Kosa xəstəxanasına baxış keçirildi. 350 çarpayılıq Xəstəxananın şöbələri və orada olan standartlarla tanışlıq keçirildi.

Bunun davamı olaraq Serbiya Səhiyyə Naziri diplomatik kanallar vasitəsi ilə nazirliyimizə məktub göndərərək əməkdaşlıq haqqında təkliflərini təqdim etmişdir.

Müqabil tərəfin Azərbaycan Respublikasına səfəri nəzərdə tutulmuşdur.

Əczaçılıq sahəsində əməkdaşlığa dair bildiriş ki, Serbiya istehsalı olan cüzi sayda dərman vasitələri Azərbaycanda Dövlət Qeydiyyatından keçmişdir.

Yaponiya

Bildiririk ki, Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi ilə Yaponiya Səhiyyə, Əmək və Rifah Nazirliyi arasında Səhiyyə və tibb elmi sahəsində əməkdaşlıq Sazişi yoxdur. Bununla belə, Nazirlik Saziş layihəsini diplomatik kanallar vasitəsi ilə Yaponiya tərəfinə təqdim etmişdir.

Ölkələrimiz arasında səhiyyə sahəsində əməkdaşlıq Yaponiyanın JICA İnkişaf Agentliyi vasitəsi ilə aparılır.

Belə ki, Yaponiya hökumətinin ayırdığı qrant vəsaitinin səhiyyənin hər hansı prioritet sahəsinə sərf olunması haqqında Yaponiya- Azərbaycan ekspertləri birgə işçi qrupun iclaslarında çoxsaylı müzakirələr aparmışlar. Beləliklə, Yaponiya Hökumətinin Beynəlxalq Əməkdaşlıq Təşkilatının (JICA) xətti ilə Azərbaycanda “Təcili Təxirəsalınmaz Tibbi Xidmətin Təkmilləşdirilməsi” layihəsi hazırlanmış və Nazirlər Kabinetinə təqdim edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası ilə Yaponiya arasında İqtisadi əməkdaşlıq üzrə Dövlət Komissiyasının və Yaponiya-Azərbaycan İqtisadi Əməkdaşlıq üzrə Komitəsinin iclaslarında keçiriləcək müzakirələr zamanı bu zəruri məsələlər qaldırılmışdır.

“Azərbaycanda Təcili Təxirəsalınmaz Tibbi Xidmətin Təkmilləşdirilməsi”

Noyabr 2007-ci il
Mart 2009-cu il

1. Layihə üçün ilkin şərtlər

2006-cı ilin rəsmi statistik göstəricilərinə görə Bakı şəhərində qeydiyyatda olan əhalinin sayı 1.89 milyon nəfər təşkil edir. Müharibənin nəticəsi olaraq qaçqın və köçkünlərin Bakı şəhərində məskunlaşması səbəbi ilə paytaxtda olan əhalinin faktiki sayı təqribən 3.5 milyon nəfər təşkil edir. Bu da ümumi əhalinin təqribən 41%-ni təşkil edir.

Burada olan əhaliyə təcili tibbi yardım xidmətlərinin göstərilməsi və bu xidmətlərin təkmilləşdirilməsi ən zəruri problemlərdəndir.

Bu xidmətlərin inkişafı və müvafiq infrastrukturun təşkili üçün adekvat maliyyə vəsaitlərinə ehtiyac olduğundan 2005-ci ildə Azərbaycan Hökuməti Yaponiya hökumətinə təmənnasız yardım üçün müraciət etmişdir.

2. Layihənin mahiyyəti

Azərbaycan və yapon birgə ekspert işçi qrupu yerlərdə baxış və çoxsaylı müzakirələr aparılmış və 4 komponentdən ibarət layihə təklifləri hazırlanmışdır

- **Komponent 1**

Təcili tibbi yardım ambulansları (30 sayda) 9-u reanimobil olmaqla

- **Komponent 2**

yuxarıda göstərilmiş təcili yardım ambulanslarının tibbi cihazlarla təchizatı (monitorlar, və digər ləvazimatlar)

- **Komponent 3**

Radio əlaqə vasitələri ilə təchizat

- **Komponent 4**

Təcili yardım xəstələri daşınacaq seçilmiş 4 xəstəxananın reanimasiya şöbələrinin tibbi avadanlıqla təchizatı

3. Layihədə aparılan dəyişikliklər

06 may- 01 iyun 2007- ci il tarixlərdə Yaponiya missiyası layihə konsepsiyasının ilkin variantını hazırlamışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 20 fevral 2007-ci il 1972 nömrəli Fərmanı ilə təsdiqlənmiş ümumi dəyəri 12 milyon AZM (1.7 milyard Yen) dəyərində 150 yeni ambulans maşınlarının alınması faktı ilə və ümumi ehtiyacın 180 ambulans olduğu olması ilə layihəyə dəyişiklik edilmişdir.

İmzalanmış “ Müzakirələr Protokolu” sənədində əks tapan Yeni təkliflər Yaponiya tərəfinə təqdim edilmişdir.

Yaponiyada aparılan müzakirələr zamanı- “ Azərbaycanın indi 150 yeni Ambulans alması və bu səbəbdən 1-ci və 3-cü Komponentin çıxarılması və onların digər istiqamətə - təhsil və treninqlərin aparılmasına yönəldilməsi təklifini hazırlamışdır və Səhiyyə Nazirliyinə Komponent 1-in layihədən çıxarılması haqqında rəsmi müraciət etmişdir.

Səhiyyə Nazirliyi 29.10.2007-ci il tarixli məktubunda Yaponiya tərəfinin Komponent 1-in layihədə saxlanılması imkanlarına bir də baxılması təklifi ilə cavab vermişdir.

Yaponiya tərəfi 7 noyabr 2007-ci il tarixdə yenidən Komponent 1-in layihədən çıxarılması təklifini vermişdir.

Müzakirələrdə Komponent 1-in aşağıdakılarla əvəz olunması təklif edilmişdir:

1. **Təcili təxirəsalınmaz yardım üzrə təhsil və treninqlərlə əvəz olunması;**
2. **Bakıda Təcili təxirəsalınmaz yardım üzrə Beynəlxalq Standartlara uyğun, akkreditə olunmuş Treninq mərkəzinin təsis olunması;**
3. **Layihə çərçivəsində 30 həkimin və 20 tibb bacısının xaricdə təcili təxirəsalınmaz yardım, intensiv terapiya və reanimasiya üzrə təkmilləşdirmə kurslarının təşkili;**

Səhiyyə Nazirliyi Yaponiyanın verdiyi son təklifləri qəbul etmiş və 2007-ci ilin dekabrında yeni “ Müzakirələr Protokolu” sənədini imzalamışdır.

2008-ci ilin oktyabrında Səhiyyə Nazirliyinin nümayəndə heyəti Yaponiyaya səfər etmişdir.

Layihə 2009-cu ilin martında bitmişdir.

**Texniki yardım və grantlar hesabına həyata keçirilən layihələrin
2011-ci ilin yanvar ayına qədər icra vəziyyəti barədə
Arayış**

Yüksək riskli əhali qrupları və vətəndaş cəmiyyətinin iştirakı ilə milli imkanların genişləndirilməsi və profilaktika və müalicənin gücləndirilməsi vasitəsilə Azərbaycanda HIV/AIDS epidemiyasına qarşı cavab tədbirlərinin gücləndirilməsi

Layihənin adı: Yüksək riskli əhali qrupları və vətəndaş cəmiyyətinin iştirakı ilə milli imkanların genişləndirilməsi və profilaktika və müalicənin gücləndirilməsi vasitəsilə Azərbaycanda HIV/AIDS epidemiyasına qarşı cavab tədbirlərinin gücləndirilməsi

Layihənin məqsədi: Əhalinin riskli qrupları və vətəndaş cəmiyyətinin iştirakı ilə milli imkanların genişləndirilməsi və profilaktika və müalicənin gücləndirilməsi vasitəsilə Azərbaycanda HIV/AIDS epidemiyasına qarşı cavab tədbirlərinin mükəmməlləşdirilməsi yolu ilə Azərbaycanda HIV-in yayılmasının qarşısını almaqdır.

Dəyəri: 23,992,946.00 AVRO

Texniki yardım (qranti) alan orqan: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi

Qrantı alan orqan: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi

İcraçı Agentlik: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Layihə Əlaqələndirmə Bürosu

Maliyyələşdirmə mənbələri:

Donor tərəfindən –
HIV/AIDS, Vərəm və Malyariya ilə mübarizə üzrə Qlobal Fond

İllər üzrə -

Oktyabr 2010 - Sentyabr 2011 - 5,482,789.00 AVRO
Oktyabr 2011 - Sentyabr 2012 - 5,158,269.00 AVRO
Oktyabr 2012 - Sentyabr 2013 - 5,047,631.00 AVRO
Oktyabr 2013 – Sentyabr 2014 - 4,184,189.00 AVRO
Oktyabr 2014 – Sentyabr 2015 - 4,119,438.00 AVRO

Plan – 23,992,946.00 AVRO

Faktiki – 3,460,524.00 AVRO

Azərbaycan Hökuməti tərəfindən – maliyyələşmə yoxdur

İllər üzrə -

Plan –

Faktiki-

Qrantın Sazişinin imzalanma tarixi- 05.09.10

Qüvvəyə minmə tarixi- 01.10.10

Layihənin icra müddəti- 5 il

Gözlənilən başa çatma müddəti- 30.09.15

Xərclənmiş vəsaitin məbləği- 1,438,236.77 AVRO

O cümlədən, 2010-cu ildə- 1,438,236.77 AVRO

Layihə üzrə faktiki yerinə yetirilmiş işlər-

Azərbaycanda layihəni tətbiq edən 6 subresipiyyət (icraçı qurumlar) ilə 1) Respublika QİÇS-lə Mübarizə Mərkəzi, Açıq Cəmiyyət İnstitutu –Yardım Fondu, Elmi Tədqiqat Mamalıq və Ginekologiya İnstitutu, Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Ədliyyə Nazirliyi - müqavilələr imzalanmış, maliyyə vəsaiti onların hesabına köçürülmüş, fəaliyyət planı müzakirə olunub, tətbiqi və hesabatı qaydaları razılaşdırılmışdır.

Əsas məqsədə nail olmaq üçün proqramın fəaliyyəti 8 əsas istiqamətə (proqramın məqsədləri) yönəlmişdir: 1) HIV/AIDS epidemiyasına qarşı cavab tədbirlərinin effektivləşdirilməsi üçün milli imkanların gücləndirilməsi; 2) Zərərin azaldılması yolu ilə HIV-ə daha həssas qruplar arasında HIV profilaktikasının gücləndirilməsi; 3) Penitensiar (cəzaçəkmə) sektorunda HIV/AIDS xidmətlərindən istifadə imkanlarının genişləndirilməsi; 4) Gənclər arasında HIV/AIDS-lə bağlı məlumatın artırılması və biliklərin dərinləşdirilməsi; 5) HIV-ə nəzarətin, məsləhətləşmə / testləşmə və laborator diaqnostikanın gücləndirilməsi; 6) HIV-in anadan uşağa ötürülməsi profilaktikasının genişləndirilməsi; 7) HIV-lə yaşayan insanlara ARV müalicəsi, qayğı və dəstəyin gücləndirilməsi; 8) HIV/AIDS epidemiyasının nəzarətinə dair tədqiqatların aparılması.

O cümlədən, 2010-cu ildə-

Azərbaycanda ilk dəfə olaraq 2006-cı ilin noyabr ayından etibarən layihənin dəstəyi ilə antiretrovirus (ARV) preparatları ilə HIV/AIDS-li insanların müalicəsi tətbiq edilir. Bu məqsədlə, xəstələrin müalicəsi üçün Anti-Retrovirus preparatları sifariş olunmuş, müqavilə imzalanmış və ödəmə həyata keçirilmişdir. HIV/AIDS-in yayılma sürətinin azaldılmasına dair venadaxili narkotik istifadəçiləri, seks bizneslə məşğul

olan qadınlar və kişilər, məhbuslar, kişilərlə cinsi əlaqədə olan kişilər və küçə uşaqları arasında zərərin azaldılması proqramlarının davamiyyəti təmin edilmişdir.

Davamiyyətli Malyariya nəzarəti və profilaktikası uğrunda yeni təşəbbüslər

Layihənin adı: Davamiyyətli Malyariya nəzarəti və profilaktikası uğrunda yeni təşəbbüslər

Layihənin məqsədi: Layihə mövcud malyariya nəzarəti sistem və mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsini, tibb işçilərinin malyariyanın erkən diaqnozu, radikal müalicəsi sahəsində bacarıqlarının yaxşılaşdırılmasını, onlarda malyariya alovlanmalarının qarşısının almaq qabiliyyətlərinin yüksəldilməsini, laboratoriya diaqnostik avadanlıqla təchizini, ölkədə malyariya keçiricilərinə qarşı nəzarətin effektiv xərc çəkmə yolu ilə gücləndirilməsini və malyariyaologiya sahəsində milli elmi-tədqiqat qabiliyyətlərinin təkmilləşdirilməsini, icmalarda malyariyanın profilaktikasına dair sanitariya maarifi işlərinin genişləndirilməsini və onların malyariyanın profilaktikasında yaxından iştirakının təmin edilməsinin nəzərdə tutur.

1 faza Dəyəri: 2, 530, 450 Avro

2 faza Dəyəri: 1, 500, 303 Avro

Qrantı alan orqan: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi

İcraçı Agentlik: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Layihə Əlaqələndirmə Bürosu

Maliyyələşdirmə mənbələri:

Donor tərəfindən – HIV/AIDS, Vərəm və Malyariya ilə mübarizə üzrə Qlobal Fond

İllər üzrə - Oktyabr 2008-Sentyabr 2009 – 1,425,739 AVRO

Oktyabr 2009-Sentyabr 2010 – 1,104,711 AVRO

Oktyabr 2010-Yanvar 2011 – 451 551 AVRO

Plan1-2 faza – 4,030,753 Avro

Faktiki 1 faza - 2,527,357 Avro

Azərbaycan Hökuməti tərəfindən – maliyyələşmə yoxdur

İllər üzrə -

Plan –

Faktiki-

Qrant Sazişinin imzalanma tarixi- 28.10.2008

Qüvvəyə minmə tarixi- 28.10.2008

Layihənin icra müddəti 1 faza- 2 il

Layihənin icra müddəti 2 faza- 3 il

Gözlənilən başa çatma 2 faza müddəti- 30.09.2013

Xərclənmiş vəsaitin məbləği - 2,505,542 Avro

O cümlədən, 2010-cu ildə- 907,196 Avro

Layihə üzrə faktiki yerinə yetirilmiş işlər -

1. Malyariyaya aid normativ sənədlərin araşdırılması və onların təkmilləşdirilməsi

1.1. Səhiyyə Nazirliyinin 29 dekabr 2008- ci il tarixli “**Malyariya ilə mübarizənin müxtəlif aspektləri üzrə sənədlərin hazırlanması barədə**” adlı əmrinə uyğun olaraq müvafiq sənədlərin hazırlanması üçün 6 nəfərdən ibarət işçi qrup yaradılmışdır və təsis edilmiş işçi qrupu bu rəhbər sənədləri hazırlayıb çap etmişdir. Hazırda bu rəhbərlik rayon GEM-də geniş istifadə edilir. Son 2 ildə işçi qrupu müntəzəm surətdə aylıq iclaslar keçirmiş və bu icaslarda qrupun üzvləri tərəfindən hazırlanmış sənədlər və malyariyaya aid dövrü məsələlər müzakirə edilmişdir.

2. Malyariya ilə mübarizə sahəsində çalışan mütəxəssislərin bilik və bacarıqlarının yüksəldilməsi.

2.1. Tibb mütəxəssislərinin malyariya ilə mübarizə sahəsində bilik və bacarıqlarının artırılması Layihə çərçivəsində həyata keçirilən əsas tədbirlərdən biri olaraq Layihə Rəhbərliyinin daimi diqqət mərkəzində qalır. Bu tədbirlərin həyata keçirilməsində həm Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının məsləhətçilərinin, həm Respublikanın Elmi-Tədqiqat və Tədris Müəssisələrinin (Azərbaycan Tibb Universiteti) alimlərinin və həm də Respublika Gigiyena və Epidemiologiya Mərkəzinin yüksək ixtisaslı mütəxəssislərinin gücündən istifadə edilir.

2.2. İlk iki il ərzində Layihənin dəstəyi nəticəsində Respublika GEM-nin mütəxəssisləri respublikanın bütün malayarogen rayonlarında ilkin səhiyyə xidməti təminatçıları üçün (592 nəfər) “**Malyariya xəstəliyinin müalicəsi və idarə olunması**” mövzusunda üç günlük təlimlər həyata keçirilmişdir.

2.3. RGEM-də bütün rayonlardan olan entomoloqlar üçün (cəmi 60 nəfər iştirakçı) “**Malyariya xəstəliyinin keçiriciləri və onlarla mübarizə**” mövzusunda bir həftəlik təlim keçirilmişdir və həmin təlimlərə ilkin mərhələdə ÜST-in elmi məsləhətçisi Prof.A.B.Zvontsov və sonrakı mərhələdə isə RGEM-nin mütəxəssisləri rəhbərlik etmişdir.

- 2.4. RGE Mərkəzində ÜST-nin elmi məsləhətçisi, dosent R.Mintçova-Kurdova laborantlar və parazitoloqlar üçün “**Malyariyanın müasir laborator diaqnostikası**” mövzusu üzrə 2009-cu ildə iki həftəlik təlim keçmişdir. Bu məşğələlərdə Bakı şəhərindən və respublikanın müxtəlif rayonlarından gəlmiş 17 nəfər laborant və parazitoloq öz bilik və bacarıqlarını artırdılar. Qeyd etmək lazımdır ki, təlim iştirakçıları sonrakı mərhələlərdə öz bilik və bacarıqlarını başqa həmkarları ilə bölüşdürmüşlər. Beləliklə, daha 165 nəfər (cəmi 182) laborant Layihədə nəzərdə tutulmuş təlimlərin iştirakçısı olmuşdur.
- 2.5. Azərbaycan Tibb Universitetinin Epidemiologiya kafedrasının bazasında rayon GEM-nin rəhbərləri və mütəxəssisləri (115) və İlkin Səhiyyə xidməti işçiləri üçün (cəmi: 424) nəfər) “**Epidemiya hazırlığı və epidemiyanın cavablandırılması**” mövzusu üzrə təlimlər keçmişlər. Bu sahədə işləyən mütəxəssislər (11 nəfər) həmçinin, Moskva şəhərində Martsinovski adına ETİ-nun bazasında aparılan ixtisasartırma kurslarına göndərilmişdir və onlar həmin kursları müvəffəqiyyətlə başa çatdıraraq ölkəyə qayıtmışlar.

3. Layihənin həyata keçirilməsi üçün lazım olan zəruri resurslar alınması və təyinat üzrə paylanması

- 3.1. Respublika GEM –də layihə iştirakçılarının yüksək səviyyəli təlimlərini təmin edən yeni təlim mərkəzi yaradılmış və ora Layihə üzrə keçirilən bütün təlimlərin məkanı olmuşdur.
- 3.2. Respublika GEM-nin parazitoloji şöbəsinin bazasında Referens Laboratoriyasının maddi-texniki vəziyyətinin gücləndirilməsi üzrə işlərə başa çatmışdır. Bu məqsədlə həmin laboratoriya üçün 3 ədəd kompüterlə birləşdirilmiş mikroskoplar mövcud proseduralar əsasında seçilmiş və sifariş verilmiş və alınmışdır. Bundan əlavə, RGEM-nin parazitologiya laboratoriyası üçün 20 ədəd Almaniya istehsalı olan, yüksək keyfiyyətli mikroskop (19 adi və 1 triokulyar mikroskop) alınmışdır.
- 3.3. Layihə təchizat planında müxtəlif rayonların entomologiya laboratoriyaları üçün 42 ədəd stereoskopik mikroskop alınıb verilmişdir.
- 3.4. Təlim mərkəzi üçün tam mebel dəsti və 10 kompüter alınmış və RGEM-verilmişdir.
- 3.5. Bu sadaladıqlarımızdan əlavə, RGEM-nə bir sıra ofis avadanlığı da (faks, dizüstü kompüter, skaner və printer) verilmişdir.
- 3.6. Respublikanın şəhər və rayonlarında mövcud parazitoloji laboratoriyaların təminat və təchizat işlərini yaxşılaşdırmaq məqsədi ilə onlardan sifariş qəbul edilmişdir. Bu məqsədlə, RGE sisteminə 42 ədəd mikroskoplar, digər avadanlıq və reaktivlər üzrə təminat proqramı üzrə alınıb verilmişdir.
- 3.7. Fərdi və kollektiv profilaktika (insektisidlə hopdurulmuş miçətkanlar və digər materiallar, fərdi mühafizə vasitələri) tədbirlərinin aparılmasını təmin etmək məqsədi ilə əhaliyə 40000 ədəd insektisid hopdurulmuş miçətkən paylanmışdır.
- 3.8. Malyariya ilə mübarizə və pre-eliminasiya mərhələlərində yoluxma mövsümü başlayana qədər bütün fəal ocaqlarda dezinfeksiya tədbirlərinin planlaşdırılmış

və həyata keçirilmişdir. Bu məqsədlə mobil briqadalar yaradılmış və onlar üçün 10 ədəd nəqliyyat vasitəsi alınmışdır.

- 3.9. Layihənin həyata keçirilməsi üçün lazım olan zəruri maddi resurslara təmin edilmişdir. RGEM-nin sifarişi üzrə malyariya əleyhinə müalicə preparatları ilə tam həcmdə təmin edilmişdir.
- 3.10. Keçiricilərlə mübarizəni təmin etmək üçün 2,5 tondan çox insektisid və 180 ədəd çiləyici alınmış və RGEM-ə təhvil verilmişdir.
- 3.11. RGEM-nin bütün parazitoloji və entomoloji laboratoriyaları reaktivlər, qan almaq üçün birdəfəlik lansetlər, əşya şüşələri və s. vasitələr) tam həcmdə təmin edilmişlər.

4. Malyariyaya görə Milli İnformasiya Sisteminin işlənilib hazırlanması

- 4.1. Milli Strategiyanın tələblərinə uyğun olaraq, uçot-hesabat formalarına yenidən baxılması və onların yenilənməsi və eləcə də şübhəli hadisələr haqqında təcili bildiriş verməklə mütləq qeydiyyat aparılması və məlumat bazasına yerləşdirilməsi üzərində SN-nin və beynəlxalq qurumların iştirakı ilə birgə iş getmiş və bu fəaliyyət müvəffəqiyyətlə başa çatmışdır.
- 4.2. Bundan əlavə, məlumat axınının (vaxtında bildirişin verilməsi, qeydiyyat, uçot, hesabat və s.) təşkilinə aid tövsiyələr hazırlanmışdır.
- 4.3. Eyni zamanda malyariogen ərazilərin stratifikasiyasını, o cümlədən malyariya hadisələrinin və ocaqların klassifikasiyasının tərtib edilməsi üçün CMS (Coğrafi məlumat sistemli) xəritələrin tərtibi üçün təcrübəli beynəlxalq mütəxəssis dəvət edilmiş və onun fəaliyyəti sahəsində bu mütərəqqi mexanizm ölkəmizdə həyata keçirilmişdir. Bu sistemin tərtibi malyariya hadisələrinin vaxtında aşkar edilməsinə imkan yaradacaqdır. Bununla bərabər, burada elektron formatda tərtib edilmiş epidemioloji müayinə xəritəsi tərtib ediləcək və toplanmış məlumat kompüter - məlumat bazasına daxil olunacaqdır.

5. Malyariya üzrə milli elmi tədqiqat işlərinin aparılması.

- 5.1. Layihə çərçivəsində bir sıra elmi- tədqiqat işləri aparılması həyata keçirilmişdir. Bu tədqiqat işlərinin aparılmasında Layihə Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı ilə və bir sıra xarici ölkələrin (Bolqarıstan və Rusiya Federasiyasının) elmi tədqiqat institutları ilə əməkdaşlıq edilir. Aparılmış elmi tədqiqatların nəticəsində Azərbaycan ərazisində (ÜST-ün məsləhətçisi, t.e.n. A.B. Zvontsov) keçiricilərin etio-morfologiyasına genotipləşdirilməsinə dair elmi tədqiqat işləri başa çatdırılmışdır.

Azərbaycan Respublikasında DOTS proqramının gücləndirilməsi və genişləndirilməsi, dərmana davamlı vərəmin idarə edilməsinin genişləndirilməsi

Layihənin adı: Azərbaycan Respublikasında DOTS proqramının gücləndirilməsi və genişləndirilməsi, dərmana davamlı vərəmin idarə edilməsinin genişləndirilməsi.

Layihənin məqsədi: DOTS proqramının gücləndirilməsi və genişləndirilməsi, dərmana davamlı vərəmin idarə edilməsinin genişləndirilməsi» .yolu ilə Azərbaycan Respublikasında vərəmin azaldılması.

Layihənin vəzifələri

1. Milli Vərəm Proqramının idarə edilməsinin gücləndirilməsi və koordinasiya olunması
2. Vərəmin erkən aşkarlanmasının yaxşılaşdırılması məqsədi ilə İSX cəlb edilməsi
3. DOTS həyata keçirilməsi yolu ilə DDV idarə edilməsi
4. Əhalinin yüksək risk qrupları arasında stiqmanın azaldılması, vərəmin profilaktikasının və erkən aşkarlanmasının yaxşılaşdırılması
5. DDV müalicə və diaqnozunun hamı üçün mümkün olması

Dəyəri: AZE 708-G03-T 1-ci faza 6,779,004 AVRO
AZE 708-G03-T 2-ci faza 10,024,777 AVRO

Qrantı alan orqan: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi

İcraçı Agentlik: Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin Layihə Əlaqələndirmə Bürosu

Maliyyələşdirmə mənbələri:

Donor tərəfindən – HIV/AIDS, Vərəm və Malyariya ilə mübarizə üzrə Qlobal Fond

İllər üzrə - Oktyabr 2008-Sentyabr 2009 – 3,594,448 AVRO;
Oktyabr 2009-Sentyabr 2010 – 3,184,556 AVRO;
Oktyabr 2010-Sentyabr 2011 – 2,532,730 AVRO;
Oktyabr 2011-Sentyabr 2012 – 4,184,906 AVRO;
Oktyabr 2012-Sentyabr 2013 – 3,307,141 AVRO;

Plan – AZE 708-G03-T 1-ci faza 6, 779,004 AVRO
AZE 708-G03-T 2-ci faza 10,024,777 AVRO

Faktiki- AZE 708-G03-T 1-ci faza 6,130,619.16 AVRO
AZE 708-G03-T 2-ci faza 0 AVRO

Azərbaycan Hökuməti tərəfindən – maliyyələşdirmə yoxdur

İllər üzrə -

Plan –

Faktiki-

Qrant Sazişinin imzalanma tarixi – 1-ci faza 13.10.2008
2-ci faza 3.01.2011

Qüvvəyə minmə tarixi – 13.10.2008
3.01.2011

Layihənin icra müddəti- 5 il

Gözlənilən başa çatma müddəti - 01.10.2008-31.09.2013

Xərclənmiş vəsaitin məbləği- AZE 708-G03-T 1-ci faza 6,103,287.17 AVRO
AZE 708-G03-T 2-ci faza 0 AVRO

O cümlədən, 2010-ci ildə- AZE 708-G03-T 1-ci faza 3,113,869.39 AVRO
AZE 708-G03-T 2-ci faza 0 AVRO

Layihə üzrə faktiki yerinə yetirilmiş işlər-

Elektron-məlumat hesabat sistemi

Bakı şəhəri və regionlar da daxil olmaqla 22 vərəm müəssisəsində elektron-məlumat hesabat sistemi yaradılıb.

Rezistent vərəmli xəstələrin müalicəsi

Müalicəyə qoşulmuş xəstələrin sayı Cəmi – 608 , mülkü sektorda – 286 , Ədliyyə Nazirliyinin vərəm müəssisəsində - 322.

Təchizat və təminat

Müalicədə olan rezistent vərəmli bütün xəstələr üçün 2 ci sıra vərəm əleyhinə dərmanlar 2 ci sıra vərəm əleyhinə dərmanların əlavə təsirlərinin aradan qaldırılması üçün preparatlar Bakterioloji laboratoriyaya avadanlıqlarının və onların reagentlərinin alınması Bəlgəm nümunələrinin daşınması üçün nəqliyyat ilə təchizat. Müalicəyə qoşulmuş bütün xəstələrə qida payı nəqliyyat xərcləri gigiyenik paket verilir

Təmir-bərpa işləri

6 saylı Vərəm Əleyhinə Dispanserdə təmir-bərpa işləri başa çatmış və və avadanlıqla təmin olunmuşdur

Treninglər:

Rezistent Vərəm mövzusunda

- 384 nəfər Vərəm müəssisələrində çalışan həkim və tibb işçisi üçün
- 779 nəfər İlk Səhiyyə Xidmətinin işçiləri üçün
- ÜST-nin Riqada ki trening mərkəzində 24 nəfər - rezistent vərəmin idarə olunması

üzrə

Tədqiqatlar

1. İşçi miqrantlar arasında vərəmin araşdırılması- QHT Həyat
2. Qacqınlar və məcburi köçkünlər arasında vərəmin araşdırılması –QHT SİD
3. DDV risk faktorlarının araşdırılması- İSİM

Qeyd: *

Vərəm əleyhinə mübarizə tədbirləri çərçivəsində Arayış olaraq bildiririk ki, Almaniya Hökumətinin KfW İnkişaf Bankının maliyyələşdirdiyi GOPA təşkilatı tərəfindən 2002-ci ildən Azərbaycanda Vərəmlə regional mübarizə proqramı həyata keçirilir. Həmçinin Almaniya Hökumətinin KfW İnkişaf Bankının maliyyələşdirdiyi Vərəm üzrə Milli İstinad Laboratoriyası yaradılması layihəsi çərçivəsində tikinti-inşaat işləri başa çatmışdır.

Bu layihə çərçivəsində hələ 27-28 noyabr 2007-ci il tarixlərində Azərbaycan Respublikası və Almaniya Federativ Respublikası arasında inkişaf naminə ikitərəfli əməkdaşlığa dair Hökumətlərarası məsləhətləşmələrdə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinin məruzəsi dinlənmiş və imzalanmış protokol sənədində Almaniya tərəfi Vərəm ilə mübarizə layihəsinə əlavə olaraq Vərəm əleyhinə birinci və ikinci sıra dərman maddələrinin alınması üçün 1.65 milyon Avro məbləğində maliyyə vəsaitinin ayrılmışdır.

Layihə 2009-cu ildə başa çatmışdır.

Almaniyanın KfW təşkilatının Supraregional Vərəmə Nəzarət Proqramı

Layihənin adı:

SUPRAREGIONAL TUBERCULOSIS CONTROL PROGRAMME BMZ 2002-65-488, 2007-66-212

Layihənin məqsədi:

support the Ministry of Health in the implementation of the internationally recommended DOTS strategy to control tuberculosis in Azerbaijan during years 2003-2007

Dəyəri :

2002-65-488 3 mln

2007-66-2121,6 mln

Texniki yardım (qrantı) alan orqan: Səhiyyə Nazirliyi

İcraçı Agentlik: ET ACXI

Milliyələşdirmə mənbələri: Kreditanstalt für Wiederaufbau (KfW Entwicklungsbank)

Donor tərəfindən:

İllər üzrə: Phase I 2005-2007

Plan: 3.000.000 Euro

Faktiki: 2.995.602 Euro

İllər üzrə: Phase II 2005-2007

Plan: 1.650.000 Euro

Faktiki: 1.599.549 Euro

Azərbaycan Hökuməti tərəfindən:

İllər üzrə: yox

Plan: yox

Faktiki: yox

Texniki yardım (qrant) Sazişinin imzalanma tarixi: Phase I 2002 Phase II 2008,

Qüvvəyə minmə tarixi: 2002

Layihənin icra müddəti:

I phase 2003-2007

II phase 2008 - 2009

Baş çatma müddəti: 2009

Xərclənmiş vəsaitin məbləği:

O cümlədən, 2010-cu ildə: 0

Layihə üzrə faktiki yerinə yetirilmişdir:

o cümlədən, 2010-cu ildə -0

İmmunlaşdırma proqramı çərçivəsində Vaksinlər və İmmunlaşdırma üzrə Qlobal Alyans (VİQA) “Yeni Vaksinlərin Tətbiqi”

Layihənin adı: İmmunlaşdırma proqramı çərçivəsində Vaksinlər və İmmunlaşdırma üzrə Qlobal Alyans (VİQA) “Yeni Vaksinlərin Tətbiqi” üzrə Azərbaycan Respublikası tərəfindən sifariş

Layihənin məqsədi: 2011-ci ilin mart ayından başlayaraq respublika ərazisində 5 valentli (AGDT+Hib+Hepatit B) vaksinin tətbiqi və bununla əlaqədar uşaqlara 2 aylıqdan başlayaraq bir ay intervalla 3 dəfə (AGDT və Hepatit B vaksininin əvəzi olaraq) AGDT+Hib+Hepatit B vaksinin vurulması.

Dəyəri: Azərbaycanda 5 yaşına qədər uşaqlar arasında Hib xəstəlikləri səbəbindən xəstələnmə və ölüm hallarının azaldılması.

Texniki yardım (qrantı) alan orqan: Səhiyyə Nazirliyi

İcraçı Agentlik: Səhiyyə Nazirliyi

Maliyyələşdirmə mənbələri:

Donor tərəfindən: VİQA

İllər üzrə: 2011-ci il - 1 612500 ABŞ \$;

2012-ci il - 1 350000 ABŞ \$;

2013-cü il -1 177500 ABŞ \$.

Plan:

Faktiki:

Azərbaycan Hökuməti tərəfindən: Səhiyyə Nazirliyi

İllər üzrə: 2011-ci il - 162000 ABŞ \$;

2012-ci il - 159000 ABŞ \$;

2013-cü il -174000 ABŞ \$.

Plan:

Faktiki:

Texniki yardım (qrant) Sazişinin imzalanma tarixi:

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 04.09.2009-cu il tarixli 233 s nömrəli Sərəncamı

Qüvvəyə minmə tarixi: 04.09.2009-cu il

Layihənin icra müddəti: 3 il

Gözlənilən başa çatma müddəti: 2015-ci il

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regional Bürosu ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında 2010-2011-ci illər üçün “İkiillik Əməkdaşlıq Sazişi”

Layihənin adı: Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regional Bürosu ilə Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi arasında 2010-2011-ci illər üçün “İkiillik Əməkdaşlıq Sazişi”

Layihənin məqsədi: Azərbaycan Respublikasında səhiyyə sektorunun təkmilləşdirilməsi üçün texniki yardım

Texniki yardım (qrantı) alan orqan: Azərbaycan Respublikasında Səhiyyə Nazirliyi
İcraçı agentlik: Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regional Bürosu

Maliyyələşdirmə mənbəyi: Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regional Bürosu
Donor tərəfindən: 1 640 000 ABŞ dolları (planlaşdırılmış)

İllər üzrə: 2010-2011

Plan: 1 640 000 ABŞ dolları (planlaşdırılmış)

Faktiki: 666 153 ABŞ dolları (2010-cu il ərzində)

Azərbaycan Hökuməti tərəfindən:

İllər üzrə: 2010-2011

Plan: 0

Faktiki: 0

Texniki yardım (qrant) Sazişinin

imzalanma tarixi: 18 may 2009-cu il

Qüvvəyə minmə tarixi: 01 yanvar 2010-cu il

Layihənin icra müddəti: 2 (iki) il

Gözlənilən başa çatma müddəti: 31 dekabr 2011-ci il

Xərclənmiş vəsaitin məbləği: 666 153 ABŞ dolları

o cümlədən, 2010 ildə 666 153 ABŞ dolları

Layihə üzrə faktiki yerinə yetirilmiş işlər:

o cümlədən, 2010 ildə

Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı Avropa Regional Bürosu tərəfindən Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyinə aşağıda göstərilən prioritet sahələr üzrə texniki yardım göstərilmişdir:

1. Səhiyyə sektorundakı islahatlara dəstək vermək və siyasətin təhlili və həyata keçirilməsi üçün müvafiq rəhbərlik potensialını təmin etmək;
2. Minilliyin İnkişafı Məqsədləri istiqamətində olan irəliləyişi artırmaq;
3. Yoluxucu xəstəliklərə nəzarəti və təcili yardıma hazırlığı gücləndirmək;
4. Qeyri yoluxucu xəstəliklər üçün profilaktik və nəzarət strategiyalarını genişləndirmək.